

'Kiloknallers'

*Het effect van een tv-serie op kinderen met betrekking tot hun vooroordelen
over overgewicht*

Afstudeerscriptie
Kim Booy

'Kiloknallers'

*Het effect van een tv-serie op kinderen met betrekking tot hun vooroordelen over
overgewicht*

Afstudeerscriptie
Kim Booy 351542
Toegepaste Psychologie
Hogeschool Saxion Deventer

Opdrachtgever: VPRO Jeugd
Contactpersonen: Melanie de Langen en Mandy Bezema

1e begeleider: Jaap Veldhuijzen
2e begeleider: Guido Roemer

Afstudeerperiode: Februari t/m Augustus 2017
Inleverdatum: 26 Juni 2017

Voorwoord

Iets meer dan een jaar geleden zag ik op tv de documentaire 'Fed Up'. Deze documentaire gaat over de oorzaken van overgewicht in Amerika en over wat de voedselindustrie volgens de makers al dertig jaar probeert verborgen te houden. Het algemeen aanvaarde idee dat afvallen puur een kwestie is van minder eten en meer bewegen wordt in deze documentaire onderuit gehaald. Het laat zien hoe ongezond bewerkt voedsel eigenlijk is en hoe verslavend suiker. Desalniettemin voegen fastfoodketens en producenten van bewerkt voedsel al jaren extra suiker toe aan hun producten. Sinds het zien van deze documentaire is mijn interesse gewekt in het onderwerp overgewicht. Met name de psychologische kant van dit probleem houdt me bezig. Want hoe moet het wel niet zijn voor een kind dat kampt met overgewicht om telkens te horen te krijgen dat het simpelweg niet genoeg sport en te veel eet, terwijl het op school misschien gepest wordt en waarvan ondertussen ook nog verlangt wordt dat het keihard werkt om die overvloedige kilo's kwijt te raken?

Dat ik de kans kreeg om een onderzoek te doen wat aan dit onderwerp gerelateerd is, is eigenlijk puur toeval. Ik was reeds in contact met de VPRO vanwege een stage waarop ik gesolliciteerd had, maar niet voor was aangenomen (mede omdat mijn opleiding niet helemaal of eigenlijk helemaal niet aansloot op de stage). Ik vroeg hen of zij dan misschien een afstudeeropdracht voor mij hadden en dit bleek verrassend genoeg zo te zijn.

VPRO jeugd heeft mij gevraagd een effectonderzoek te doen naar de serie 'Kiloknallers'. Zij proberen met deze serie een bepaalde boodschap over te brengen aan hun publiek en zijn nieuwsgierig of deze boodschap is overgekomen. Het programma probeert bepaalde vooroordelen over kinderen weg te nemen door te laten zien hoe het nu écht is om zwaar te zijn.

Voor u ligt het onderzoeksrapport *"Kiloknallers' Het effect van een tv-serie op kinderen met betrekking tot hun vooroordelen over overgewicht"*. Het betreft mijn afstudeerscriptie voor de opleiding Toegepaste Psychologie aan de Academie Mens en Arbeid (AMA) op hogeschool Saxion te Deventer.

Er zijn een aantal mensen die mij geholpen hebben bij de totstandkoming van dit onderzoek. Hen wil ik dan ook bedanken. Ten eerste wil ik de VPRO bedanken en dan in het bijzonder Melanie de Langen, omdat zij deze opdracht voor mij geregeld heeft. Met haar en haar opvolgster Mandy Bezema, heb ik gedurende het hele onderzoek contact gehad. Ik wil hen beiden daarom bedanken voor het goede contact dat we met elkaar onderhouden hebben, het beantwoorden van mijn vragen en het geven van hulp. Jaap Veldhuijzen, mijn scriptie begeleider wil ik bedanken voor de begeleidende gesprekken die ik met hem gehad heb en niet te vergeten alle feedback die hij tussentijds op mijn onderzoek gegeven heeft. Dit heb ik nodig gehad. Mijn dank gaat ook uit naar mijn tweede begeleider Guido Roemer voor het geven van feedback op de conceptversie van mijn scriptie en zijn uiteindelijke beoordeling. Onmisbaar voor dit onderzoek waren de SKSG locaties die tijd en energie gestoken hebben in het meewerken aan dit onderzoek. Ik wil daarom alle medewerkers van de SKSG locaties Barabas, Kastanjeplein en de Poolster die medewerking verleent hebben, ontzettend bedanken. De directeur van OBS Karrepad bedank ik voor de toestemming die zij gegeven heeft om mijn onderzoek bij haar op school uit te voeren. Ook de leerkracht van de klas waar ik het onderzoek uitgevoerd heb wil ik bedanken. Niet te vergeten bedank ik álle kinderen die meegedaan hebben. Het was ontzettend leuk om te zien hoe de kinderen naar de serie keken en welke reacties deze bij hen opriep. Ik weet dat het best zwaar voor sommigen was om twee keer dezelfde vragenlijst in te vullen en ben hen daarom extra dankbaar dat zij dit tóch voor mij gedaan hebben. Zonder hen was dit onderzoek een grote mislukking geweest. Mijn moeder, Tineke Otten, en mijn vriend, Nico van Amerongen, hebben mij bij de afnames van het onderzoek op verschillende locaties ondersteund. Ik wil hen hiervoor, maar ook voor de hulp en steun die zij geboden hebben tijdens het gehele onderzoeksproces, hartelijk bedanken. Tot slot wil ik de familie Vogt bedanken voor het mogen

lenen van hun beamer. Deze beamer is onmisbaar geweest voor het onderzoek, want hierdoor werd het mogelijk om grote groepen kinderen naar 'Kiloknallers' te laten kijken.

Ik hoop dat u allen dit onderzoek met genoeg zult lezen.

Hartelijke groet,

Kim Marleen Booij

Inhoud

Samenvatting.....	7
Hoofdstuk 1 – Inleiding	8
1.1 Aanleiding.....	8
1.2 Onderzoeksvraag.....	9
1.3 Doelstelling.....	10
Hoofdstuk 2 – Theoretisch kader	11
2.1 Overgewicht bij kinderen	11
2.2 De serie ‘Kiloknallers’	11
2.3 Vooroordelen over overgewicht bij kinderen	12
2.4 Beïnvloeden van vooroordelen	14
2.4.1 Factoren die een rol spelen bij het beïnvloeden van vooroordelen	14
2.4.2 Media als interventie om te beïnvloeden	16
2.5 Conceptueel model	16
Hoofdstuk 3 – Onderzoeksmethoden	19
3.1 Onderzoeksontwerp	19
3.2 Onderzoeksdoelgroep	19
3.3 Onderzoeksinstrument.....	19
3.4 Procedure	20
Hoofdstuk 4 - Resultaten.....	23
4.1 Uitvoering en respons	23
4.2. Interne consistentie van vragenlijst	24
4.3 Resultaten met betrekking tot de verschillende vooroordelen	24
4.4 Resultaten met betrekking tot de modererende en mediërende variabelen.....	25
Hoofdstuk 5 - Conclusie, discussie en aanbevelingen.....	28
5.1 Conclusie en discussie	28
5.2 Aanbevelingen voor vervolgonderzoek.....	30
5.3 Aanbevelingen aan de opdrachtgever	31
Literatuurlijst	33

Bijlage 1: Vragenlijst	36
Bijlage 2: Onderbouwing en constructie van de vragenlijst.....	40
Bijlage 3: Poster uitnodiging onderzoek.....	48
Bijlage 4: Toestemmingsformulier ouders	49
Bijlage 5: Inlichtingsdocument ouders	50
Bijlage 6: Extra tabellen.....	51
Bijlage 7: ASCE-model.....	52
Bijlage 8: Foto's	53
Bijlage 9: Eigen werkverklaring	54

Samenvatting

De VPRO heeft begin 2017 de achtdelige serie 'Kiloknallers' uitgezonden. Om te laten zien hoe het nu écht is om zwaar te zijn, duiken de makers met deze serie in het leven van vijf kinderen tussen de 10 en 12 jaar met obesitas. De laatste jaren neemt het aantal kinderen met overgewicht en obesitas wereldwijd steeds meer toe, ook in Nederland (Van Koperen & Seidel, 2010). Hoewel dit gezondheidsprobleem op zichzelf belangrijk is om te onderzoeken en aan te pakken, is het ook van belang om meer inzicht te krijgen in het sociale stigma waarmee jongeren met overgewicht te maken krijgen. Ondanks de kennis over het bestaan van deze vooroordelen en de consequenties hiervan, lijken ze niet of nauwelijks te zijn afgenomen. Het lijkt er op dat de media over het algemeen geen bijdrage levert aan het verminderen van vooroordelen over overgewicht. De VPRO probeert dit met de serie 'Kiloknallers' wél te doen en vraagt zich af in hoeverre dit gelukt is. In opdracht van de VPRO is daarom onder een beperkte groep kinderen onderzocht of het kijken naar 'Kiloknallers' een zestal vooroordelen, waar de serie op inspeelt, zullen afnemen. Daarnaast is onderzocht of er een verschil is in effect tussen kinderen die enkel aflevering één kijken en kinderen die een compilatie van aflevering één en vier kijken.

Er is een literatuurstudie verricht naar de vooroordelen: 1 'Kinderen die te dik zijn, zijn minderwaardig aan kinderen die niet te dik zijn', 2 'Als je dik bent, is dat je eigen schuld', 3 'Ik ben niet te dik, dus anderen hoeven dat ook niet te zijn', 4 'Dikke kinderen zitten de hele dag op de bank chips te eten', 5 'Het is simpel om van een eetverslaving af te komen' en 6 'Het is logisch dat kinderen die dik zijn gepest worden.' De uitkomsten van deze studie vormen de basis van de vragenlijst die gebruikt is bij dit onderzoek. Daarnaast is een literatuurstudie verricht naar de beïnvloeding van vooroordelen. Er is een conceptueel model geconstrueerd waarin alle variabelen uit de literatuurstudie die van invloed kunnen zijn op dit onderzoek, verwerkt zijn. Op basis van het conceptueel model zijn hypothesen opgesteld die doormiddel van statistische analyses getoetst zijn.

Het empirische gedeelte van het onderzoek behelsde een effectmeting. Gezien de beperkte tijd, het beperkte budget en het ontbreken van een onderzoeksteam is er gekozen voor een pre-experimenteel onderzoeksontwerp. Er zijn twee selecte steekproeven getrokken. Deze zijn verdeeld over twee verschillende condities: het kijken van de compilatie en het kijken van aflevering één. Er is een voor- en nameting gedaan met een experimentele, schriftelijk, in te vullen vragenlijst. De interventie bestond, afhankelijk van de groep, uit het kijken van één aflevering of een compilatie van 'Kiloknallers'.

Uit een betrouwbaarheidsonderzoek naar de experimentele vragenlijst bleek een goede bruikbaarheid van de lijst. De resultaten wijzen op een significante verlaging op de totale gemiddelde mate van vooroordelen, na het kijken van 'Kiloknallers'. Drie van zes vooroordelen bleken matig maar wel statistisch significant te zijn afgenomen. De resultaten wijzen tevens op een significant verschil in effect tussen het kijken van de compilatie en het kijken van aflevering één. Het kijken van enkel aflevering één bleek uit nadere analyse geen statistisch significant effect te hebben op de mate van vooroordelen. Het kijken van de compilatie had echter wel dit effect.

De conclusie van dit onderzoek is dat er aanwijzingen gevonden zijn dat het kijken van 'Kiloknallers' van de VPRO, bij acht tot en met twaalf jarige kinderen van Stichting Kinderopvang Stad Groningen (SKSG) en openbare basisschool 'Karrepad' in Groningen, een korte-termijneffect heeft op de vooroordelen over overgewicht die bij hen aanwezig zijn. Omdat dit onderzoek berust op een pre-experimenteel onderzoeksontwerp kan getwijfeld worden aan zowel de interne- als externe validiteit van dit onderzoek. Door het optreden van een aantal 'toevallige fouten', een kleine steekproef omvang en het feit dat er maar één onderzoeker heeft gewerkt aan dit onderzoek, neemt ook de betrouwbaarheid af. Er kan daarom alleen gesproken worden van een indicatie van het bestaan van een bepaald effect. Voor vervolg onderzoek is onder anderen aanbevolen gebruik te maken van een meer experimentele opzet.

Hoofdstuk 1 – Inleiding

1.1 Aanleiding

De omroepvereniging VPRO heeft in de periode van 15 januari 2017 tot en met zondag 5 maart 2017 elke zondagochtend een aflevering van de serie 'Kiloknallers' uitgezonden op NPO Zapp. Om te laten zien hoe het nou écht is om zwaar te zijn, duiken de makers met deze serie in het leven van vijf kinderen tussen de 10 en 12 jaar met obesitas. Zij hopen met deze serie meer begrip te kweken voor kinderen met overgewicht waardoor eventuele vooroordelen weggenomen kunnen worden bij kinderen in de leeftijdsgroep van 9 t/m 12 jaar.

De laatste jaren neemt het aantal kinderen met overgewicht en obesitas wereldwijd steeds meer toe, ook in Nederland (Van Koperen & Seidel, 2010). Hoewel dit gezondheidsprobleem op zichzelf belangrijk is om te onderzoeken en aan te pakken, is het ook van belang om meer inzicht te krijgen in het sociale stigma waarmee jongeren met overgewicht te maken krijgen. De mate waarin zwaardere mensen ervaren dat zij slecht behandeld worden vanwege hun overgewicht blijkt groot en dit beperkt zich niet tot morbide obesitas (Falkner, French, Jeffrey, Neumark-Sztainer, Sherwood & Morton, 1999). Deze negatieve ervaringen kunnen ernstige gevolgen hebben voor zowel de emotionele als fysieke gezondheid van jongeren (Latner & Puhl, 2007). Uit een onderzoek in 1993 (Gortmaker, Must, Perrin, Sobol & Dietz) bleek dat overgewicht tijdens de pubertijd leidt tot grote sociale en economische consequenties, welke groter zijn dan die van vele andere chronisch fysieke condities. Discriminatie tegen mensen met overgewicht zou volgens de onderzoekers verantwoordelijk kunnen zijn voor deze resultaten.

De aanwezigheid van vooroordelen over overgewicht bij kinderen is iets dat al in de jaren 60 vastgesteld werd (Richardson et al., 1961; Stafieri, 1967). Ondanks de kennis over het bestaan van deze vooroordelen en de consequenties hiervan, lijken ze niet of nauwelijks te zijn afgenomen. In een experiment van Harris, Harris and Bochner (1982) onder Australische universiteitsstudenten werden negatieve stereotyperingen van personen met overgewicht en mensen die een bril dragen gevonden. Dertig jaar later, in 2016, werd een replica van deze studie uitgevoerd. De conclusie van dit onderzoek was dat de negatieve stereotypering van mensen die een bril dragen is afgenomen. Negatieve stereotypering van mensen met overgewicht bleek echter even sterk aanwezig als 30 jaar geleden (Grant, Mizzi, & Anglim, 2016). Mensen met overgewicht worden onder anderen gezien als minder actief, minder gespierd, minder succesvol, minder hardwerkend, minder atletisch en minder vrolijk dan mensen met een gemiddeld gewicht (Grant, Mizzi, & Anglim, 2016). In hoofdstuk 2 van dit onderzoek wordt uitgebreid ingegaan op de verschillende vooroordelen die bestaan over overgewicht.

Het lijkt er op dat de media over het algemeen geen bijdrage levert aan het verminderen van vooroordelen over overgewicht. Uit een Amerikaans onderzoek van Ata en Thomson (2010) bleek dat er in een groot gedeelte van de media, waaronder televisieshows, kranten en internet, mensen met obesitas op een stigmatiserende manier worden neergezet. Uit ander Amerikaans onderzoek waarin de kenmerken van verschillende lichaamstypen van tv personages tijdens 'prime-time' televisie geanalyseerd werden, bleek dat personages met overgewicht meestal negatieve kenmerken en karaktertrekken toebedeeld kregen (Greenberg, Eastin, Hofschire, Lachlan & Brownell, 2003). Ata en Thomson (2010) merkten op dat vrijwel elk onderzoek naar stereotypering van overgewicht in de media in Amerika uitgevoerd is en geven aan dat onderzoek in andere landen topprioriteit zou moeten zijn.

Televisie is een bekend medium om kinderen iets te leren over de wereld. Het verschaffen van informatie via beeld en geluid aan kinderen is effectief gebleken. Kinderen blijken audiovisuele informatie beter te onthouden dan diezelfde informatie op papier (Walma van der Molen & van der Voort, 1997). Onderzoek dat gebaseerd is op de cultivatietheorie suggereert dat zowel opvattingen over de sociale wereld bij zowel kinderen als volwassenen voor een groot deel ontstaan zijn als gevolg van frequente blootstelling aan stelselmatige berichtgevingen op televisie (Hawkins & Pingree, geciteerd in Huston, Wright, Fitch,

Wroblewski & Piemyat, 1997; Potter, geciteerd in Huston et al., 1997; Signorielli & Morgan, geciteerd in Huston et al., 1997). In de cultivatietheorie wordt het lange termijn effect van televisiekijken onderzocht. De vraag is of een korte tv serie als 'Kiloknallers' ook invloed heeft op de opvattingen van kinderen. Uit een onderzoek van Conrad, Schulze, Corrieri, Heider, Schomerus & Riedel-Heller (2014) bleek dat speelfilms en documentaires de sociale afstand tussen mensen met psychische problemen en mensen zonder psychische problemen kunnen verkleinen. Dit effect bleek wel sterk afhankelijk te zijn van de specifieke film of documentaire. Wellicht kan een documentaire serie als 'Kiloknallers' een gelijksoortige sociale afstand tussen kinderen met overgewicht en andere kinderen verkleinen. Of vooroordelen over kinderen met overgewicht kunnen afnemen na het kijken van 'Kiloknallers', is daarom het onderwerp van deze studie. In de volgende paragraaf zullen hoofd- en deelvragen van dit onderzoek worden geformuleerd.

1.2 Onderzoeksvraag

Voor dit onderzoek is de volgende hoofdvraag opgesteld:

'Heeft het bekijken van de serie 'Kiloknallers' van de VPRO door 8 t/m 12 jarige kinderen van Stichting Kinderopvang Stad Groningen (SKSG) en openbare basisschool 'Karrepad' in Groningen effect op de mate waarin er vooroordelen over kinderen met overgewicht bij hen aanwezig zijn?'

De doelgroep van deze studie wordt gevormd door kinderen van buitenschoolse opvang van de organisatie SKSG, een organisatie die verschillende vormen van professionele kinderopvang verzorgt op meer dan 100 locaties verspreid over de stad Groningen en de regio (SKSG, z.j.) en op kinderen van openbare basisschool 'Karrepad' in Groningen. VPRO jeugd richt zich op kinderen van negen tot en met twaalf jaar. Voor dit onderzoek is gekozen om kinderen vanaf acht jaar mee te laten doen, om de kansen op een grote steekproef te vergroten.

Het effect dat met dit onderzoek gemeten wordt beperkt zich tot een korte termijn effect. Dit betekent dat alleen het effect gemeten wordt direct na het kijken van de serie.

Er zijn in overleg met de makers en de VPRO twee afleveringen geselecteerd die het meest geschikt zijn voor dit onderzoek. Er is gekozen om aflevering 1. 'goede voornemens' en aflevering 4 'verre vaders en dunne broers' te gebruiken (M. de Langen, persoonlijke communicatie, 17 Februari 2017). Om tot deze beslissing te komen zijn de afleveringen achteraf op een aantal punten geanalyseerd door onderzoeker en makers. Vanwege eventueel tijdgebrek op de locaties en afnemende concentratie bij de kinderen is van deze twee afleveringen een compilatie gemaakt van 26 minuten (aflevering 1: 0:00- 16:35, aflevering 4: 01:00 – 08:35 en 19:58 – 21:17). Er wordt verwacht dat de hoofdboodschap van de serie 'Oordeel niet zomaar over kinderen met obesitas' met deze compilatie kan worden overgebracht. Ook wordt verwacht dat in deze compilatie een groot deel van de vooroordelen verwerkt zijn die in de serie centraal staan. Er is gekozen om in ieder geval de eerst 16 minuten van aflevering één te gebruiken omdat hier de hoofdrolspelers geïntroduceerd worden. Het wordt noodzakelijk geacht dit te zien om de serie te kunnen volgen. Voor de opdrachtgever kan het interessant zijn te weten of één aflevering al een effect oplevert of dat hiervoor meerdere afleveringen gekeken dienen te worden. Er is daarom voor gekozen om naast het effect van de genoemde compilatie, ook het effect van één gehele aflevering te meten. Hiervoor wordt gebruik gemaakt van de eerste aflevering ('goede voornemens'). Deze duurt 24 minuten.

In de serie zijn een aantal specifieke vooroordelen aan bod gekomen volgens de makers. Daarnaast geven de makers aan dat 'schaamte voor het lichaam' en 'onzekerheid' thema's zijn die in dit programma naar voren komen (M. de Langen, persoonlijke communicatie, 24 December 2016). Deze thema's worden in deze studie niet onderzocht. De vooroordelen die aan bod komen worden niet heel expliciet genoemd en er worden geen boodschappen letterlijk benoemd in de serie. Ze zijn verweven in de verschillende afleveringen.

De deelvragen worden gevormd op basis van de vooroordelen. Per vooroordeel zal onderzocht worden of het bekijken van de serie 'Kiloknallers' van de VPRO door 8 t/m 12 jarige kinderen van SKSG en openbare

basisschool 'Karrepad' in Groningen, effect heeft op de mate waarin bij hen dit vooroordeel aanwezig is. De volgende zes vooroordelen worden onderzocht:

1. Kinderen die te dik zijn, zijn minderwaardig aan kinderen die niet te dik zijn.
2. Als je dik bent, is dat je eigen schuld.
3. Ik ben niet te dik, dus anderen hoeven dat ook niet te zijn.
4. Dikke kinderen zitten de hele dag op de bank chips te eten.
5. Het is simpel om van een eetverslaving af te komen.
6. Het is logisch dat kinderen die dik zijn gepest worden.

Daarnaast zal ook onderzocht worden of het bekijken van enkel aflevering één van 'Kiloknallers' van de VPRO door 8 t/m 12 jarige kinderen van SKSG en openbare basisschool 'Karrepad' in Groningen net zo veel effect heeft op de mate waarin vooroordelen bij hen aanwezig zijn over kinderen met overgewicht, als het bekijken van een compilatie van aflevering één en vier. Dit vormt de laatste deelvraag van het onderzoek.

1.3 Doelstelling

De VPRO maakt al meer dan 30 jaar jeugdprogramma's. Deze programma's omschrijven zij als programma's die vermaken, verwonderen, verbazen, ontroeren, informeren en laten lachen (VPRO, 2014). De omroep richt zich voornamelijk op een doelgroep van kinderen met een leeftijd van 9 tot en met 12 jaar. 'Kiloknallers' is één van de programma's die VPRO jeugd heeft uitgezonden. De hoofdboodschap van de serie is 'oordeel niet zomaar over kinderen met overgewicht'. Er zit dus een duidelijke boodschap in de serie, maar omdat 'Kiloknallers' geen programma is waarin een boodschap heel expliciet uitgelegd wordt, zoals bijvoorbeeld bij School TV, vragen de makers en zender van dit programma zich af in hoeverre die boodschap overkomt als je als kind naar deze serie kijkt. De VPRO wil graag te weten te komen of zij er met de documentaire serie 'Kiloknallers' in geslaagd zijn om vooroordelen over kinderen met overgewicht te verminderen. Het doel van dit onderzoek is om te weten te komen of het bekijken van de serie 'Kiloknallers' onder kinderen van 8 t/m 12 jaar van verschillende buitenschoolse opvang in Groningen vooroordelen over overgewicht kan verminderen.

Om de doelstelling van dit onderzoek te verwezenlijken is er een literatuurstudie en een empirisch onderzoek verricht. Hoofdstuk 2 presenteert de literatuurstudie, in hoofdstuk 3 wordt de onderzoeksofzet opgesteld. In hoofdstuk 4 komen de uitkomsten van het empirisch onderzoek aan bod. Het onderzoek wordt afgesloten met conclusies, discussie en aanbevelingen.

Hoofdstuk 2 – Theoretisch kader

2.1 Overgewicht bij kinderen

Het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) concludeerde in 2012 dat de afgelopen dertig jaar het aandeel mensen met overgewicht in Nederland is toegenomen. Voor het bepalen of er bij een persoon sprake is van overgewicht wordt gebruik gemaakt van de Body Mass Index (BMI), een algemeen aanvaarde maat voor het bepalen van onder- of overgewicht bij volwassenen vanaf 20 jaar. Op basis van lichaamsgewicht en lengte kan iemands BMI berekend worden. Bij een BMI van 25 tot 30 is er sprake van matig overgewicht en bij een BMI van boven de 30 van ernstig overgewicht (CBS, 2012). Bij een BMI van boven de 30 wordt ook wel van obesitas gesproken (CBS geciteerd door Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM), 2016). Voor kinderen en jongeren ligt de grenswaarde voor overgewicht niet vast omdat zij nog groeien. Er gelden om die reden voor kinderen andere grenswaarden die leeftijd en geslachtsafhankelijk zijn (CBS, 2012). Alhoewel de toename bij volwassenen het grootst is, het aandeel volwassenen met ernstig overgewicht is namelijk verdubbeld, is er ook een toename te zien onder vier tot twintig jarigen. In de periode van 2009 tot 2011 had bijna elf procent van de kinderen en jongeren in deze leeftijdsgroep matig overgewicht. Dit was in de jaren tachtig nog zeven procent (CBS, 2012). De afgelopen zes jaar lijkt dit aantal nog verder gestegen. In 2016 had 13,6 procent van de kinderen van vier tot en met zeventien jaar overgewicht, waarvan 2,7 procent gediagnosticeerd met obesitas. In de leeftijd van vier tot en met elf jaar heeft 11,9 procent van de kinderen overgewicht, waarvan 2,6 procent obesitas heeft. Meisjes in deze leeftijd hebben vaker overgewicht dan jongens. Bij de groep van 12 t/m 17 jaar zijn er geen grote verschillen te zien tussen jongens en meisjes.

Deze cijfers geven een beeld over de omvang van het aandeel kinderen met overgewicht in Nederland en zodoende ook het aandeel kinderen dat te maken zou kunnen krijgen met vooroordelen over overgewicht. De volgende paragraaf geeft enige achtergrondinformatie over het programma ‘Kiloknallers’ om de relatie tussen het programma en dit onderzoek naar de vooroordelen over overgewicht te verhelderen.

2.2 De serie ‘Kiloknallers’

Daan Boll en Charlotte Hoogakker zijn de makers van het programma ‘Kiloknallers’ van de VPRO. Het programma wordt uitgezonden door NPO Zapp. Het programma laat het leven zien van 5 kinderen tussen 10 en 12 jaar met overgewicht. De serie wordt door de VPRO (2016) als volgt omschreven: “Lieke, Naomi, Nick, Mathilde en Mohamed laten een jaar lang hun leven zien, inclusief hun worstelingen en overwinningen, hun zoektocht naar de feiten en de fabels en het gevecht tegen de vooroordelen” (‘Kiloknallers’, para.1). Naast de cameraploeg die regelmatig bij de kinderen over de vloer was, hebben de kinderen ook met eigen camera’s filmpjes gemaakt. In de acht afleveringen waar de serie uit bestaat zitten zowel de camerabeelden van de makers als de eigen opnames van de kinderen verwerkt. Charlotte Hoogakker benoemt in een radioprogramma van Limburg1 (2017, 20 Januari) dat het doel van de serie niet is dat er fysieke kilo’s verloren gaan worden, maar psychische kilo’s. Hiermee doelt zij erop dat kinderen met overgewicht heel wat te verduren krijgen. Ze proberen allerlei diëten, moeten zich aan veel regels houden en moeten om de haverklap naar de dokter. Dit alles is al erg zwaar en ondertussen worden ze door anderen weggezet als luie kinderen met een gebrek aan doorzettingsvermogen. Het zou volgens de makers mooi zijn als kinderen met overgewicht het psychisch wat lichter kunnen krijgen.

Dit onderzoek richt zich, net als het programma ‘Kiloknallers’, niet op het lichamelijke probleem van overgewicht maar op vooroordelen en het beïnvloeden van vooroordelen over overgewicht. Daarom is onderzocht welke vooroordelen over overgewicht aangetroffen worden in de literatuur. Het onderzoek richt zich op zes specifieke vooroordelen. Paragraaf 2.3 beschrijft per vooroordeel, in hoeverre het bestaan van elk vooroordeel in eerder onderzoek terug komt en op welke manier.

2.3 Vooroordelen over overgewicht bij kinderen

Het eerste vooroordeel 'kinderen die te dik zijn, zijn minderwaardig aan kinderen die niet te dik zijn' dat in dit onderzoek onderzocht wordt sluit direct aan op de hoofdboodschap van de serie 'oordeel niet zomaar over kinderen met overgewicht'. Verschillende onderzoeken bevestigen dat er onder kinderen een sterk oordeel over overgewicht aanwezig is. Richardson et al. (1961) deden in 1961 een onderzoek onder tien en elf jarige kinderen. Hen werd gevraagd om zes tekeningen van kinderen op volgorde te leggen van leuk naar minst leuk. Het kind zonder enkele lichamelijke handicap kreeg continu de voorkeur. Het kind met een beenbrace en krukken stond op de tweede plek, op de derde plek kwam het kind met een rolstoel, op de vierde plek het kind waarbij de linkerhand mist, op de vijfde plek een kind met verminking in het gezicht aan de linkerkant van de mond en op de laatste plaats een kind met obesitas. Opvallend was dat in alle steekproeven van dit onderzoek precies dezelfde resultaten naar voren kwamen: kinderen met obesitas werden stelselmatig op de laatste plek gezet. Staffieri (1967) deed een aantal jaren later een gelijksoortig onderzoek. Hij liet drie verschillende silhouetten (een dikke, een gespierde en een dunne), aan kinderen van 6 tot 10 jaar zien. Uit het onderzoek bleek dat de dikke silhouetten niet favoriet waren en met name als sociaal agressief werden beschouwd. Deze silhouetten werden door de kinderen, meer dan de andere twee type silhouetten, beoordeeld als lui, ondeugend, ruzie makend, gemeen, slordig, liegend, vergeetachtig, lelijk, vies en dom.

Niet alleen onder kinderen zijn deze vooroordelen ontdekt. Onderzoek bevestigt dat ook volwassen mensen met obesitas allerlei verschillende negatieve karaktertrekken en vaardigheden toebedeeld krijgen. Zij worden onder andere gezien als ongedisciplineerd, slordig, sociaal onaantrekkelijk, niet seksueel vaardig en minder productief (Clayson & Klassen, geciteerd in Greenberg, Eastin, Hofschire Lachlan & Brownell, 2013 ; Harris, Walters & Waschull, geciteerd in Greenberg et al., 2013). Uit onderzoek onder studenten op een universiteit in zuid Australië en de universiteit van Vermont (USA), bleek dat zowel mannen als vrouwen in beide culturen mensen met obesitas significant meer negatief stereotyperen dan mensen die geen obesitas hebben (Tiggeman en Rothblum, 1988). Dikke mensen werden door de studenten gezien als minder vrolijk en minder zelfverzekerd. Ook werden ze gezien als meer genotzuchtig, minder zelfgedisciplineerd, lui en minder aantrekkelijk. Opvallend was dat vrouwen meer negatief gestereotypeerd werden dan mannen. Tegelijkertijd bleek ook dat de vrouwen een duidelijkere onderscheid maakten tussen dikke en dunne mensen. Vrouwen lijken dus, op basis van deze onderzoeksresultaten, zowel eerder doelwit te zijn van vooroordelen als dat zij zelf vooroordelen hebben over mensen met overgewicht.

Een replica studie van Grant, Mizzi, en Aglim (2016) dat al eerder benoemd werd in de aanleiding van deze scriptie, toont aan dat negatieve stereotypingen van mensen met overgewicht nog even sterk aanwezig is als 30 jaar geleden. Mensen met overgewicht worden gezien als minder actief, minder aantrekkelijk, minder gespierd, minder populair, minder succesvol, minder hardwerkend, minder atletisch en minder vrolijk dan mensen met een gemiddeld gewicht (Grant, Mizzi, en Anglim, 2016).

"Als je dik bent, is dat je eigen schuld" is het tweede vooroordeel waar de serie 'Kiloknallers' op inspeelt en wordt onderzocht. Volgens Van de Glind (2009) is de opvatting van het grote publiek en dus van ons allemaal, dat verslaving beschouwd wordt als een gevolg van gebrek aan wilskracht. Een zelfde soort opvatting lijkt te gelden voor mensen met overgewicht. Volgens Veen-Roelofs (2013) wordt dik zijn gezien als 'eigen schuld'. Onderzoek op het gebied van obesitas lijkt zich met name te richten op overgewicht als individueel probleem. Uit een literatuuronderzoek van Silkorski, Lupp, Gleasmer, Schomerus König & Riedel (2011) bleek dat, hoewel externe invloeden op overgewicht ook terug te vinden zijn, interne individuele factoren als belangrijker worden beschouwd in de literatuur. Dat mensen overgewicht zien als een individueel probleem en niet als een maatschappelijk probleem, is ook terug te zien in een onderzoek naar publieke steun voor preventies gericht op obesitas. Er bleek een hoge bereidheid tot steun te zijn voor preventies waarbij de focus ligt op de individuele gedragsverandering maar nauwelijks voor verandering in algemene regelgeving of voorschriften op dit gebied (Hilbert, Rief & Breahler, 2007). Uit Amerikaans onderzoek bleek dat obesitas in 2005 nog steeds gezien werd als gevolg van individueel falen in plaats van als gevolg van genetische- of omgevingsfactoren (Oliver & Lee, 2005). Uit dit onderzoek kwam tevens naar voren dat de meeste Amerikanen, in tegenstelling tot gezondheidsexperts, zich niet

serieus bezig houden met obesitas en beleid gericht op obesitas relatief weinig steunen.

Aflevering vier van 'Kiloknallers' gaat voor een deel over aanleg en waarom de één meer kan eten dan de ander zonder dik te worden. "Ik ben niet te dik, dus anderen hoeven dat ook niet te zijn" is het derde vooroordeel dat onderzocht wordt en heeft te maken met de rol van aanleg bij overgewicht. Genetische factoren bij overgewicht worden meestal onderschat (Oliver & Lee, 2005). In 1997 werd de Antifat Attitudes Test (AFAT) opgesteld, een vragenlijst die negatieve attitudes richting mensen met overgewicht diende te meten (Lewis, Cash & Bubb-Lewis, 1997). Er zijn een aantal items in deze vragenlijst opgenomen die betrekking hebben op vooroordelen over genetische factoren bij overgewicht. Een item uit de vragenlijst stelt bijvoorbeeld dat het idee dat genetische oorzaken er toe leiden dat mensen dik zijn gewoon een excuus is. Een ander voorbeeld van een item is er één die stelt dat dikke mensen niet per definitie meer eten dan andere mensen.

De makers van de serie 'Kiloknallers' willen laten zien dat dikke kinderen niet lui zijn en alleen maar de hele dag ongezonde dingen eten. 'Dikke kinderen zitten de hele dag op de bank chips te eten' is het vierde vooroordeel dat onderzocht zal worden. Dit voor de hand liggende vooroordeel is ook terug te vinden in de literatuur. Dikke mensen worden veroordeeld tot lui (Staffieri, 1967; Tiggeman en Rothblum, 1988), genotzuchtig, ongedisciplineerd (Tiggeman en Rothblum, 1988), minder hard werkend, minder atletisch en minder actief (Grant, Mizzi, en Anglim, 2016).

De makers proberen met de serie ook te laten zien dat het best moeilijk is om, -als je verslaafd bent aan eten-, continu geconfronteerd te worden met allerlei lekkere dingen. Het vooroordeel dat het simpel is om van een eetverslaving af te komen hopen ze hiermee te verminderen. Dit is tevens het vijfde vooroordeel dat onderzocht wordt. Zoals eerder benoemd lijkt de aanname te bestaan dat het simpel is om je gewicht onder controle te houden door minder te consumeren en fysieke activiteit te verhogen (Throsby, 2007). Volgens Throsby (2007) zorgt deze aanname er voor dat diegenen die last hebben van overgewicht bijzonder kwetsbaar zijn voor morele afkeuring.

De serie probeert te laten zien dat het pesten van kinderen met overgewicht stom en vooral ook erg onterecht is. 'Het is logisch dat kinderen die dik zijn gepest worden' is het laatste vooroordeel dat onderzocht wordt. Het is aannemelijk dat de bestaande vooroordelen over overgewicht de kans vergroten dat dikke kinderen gepest zullen worden. Dikke kinderen worden door andere kinderen gezien als minder populair (Grant, Mizzi, & Anglim, 2016) wat hen wellicht vatbaarder maakt voor pesterijen. De vooroordelen dat dikke kinderen meer ruzie maken, gemener zijn en meer liegen (Staffieri, 1967) zouden er toe kunnen leiden dat het geoorloofd is onder kinderen om dikke kinderen te pesten: zij zijn immers minder leuk en lief dan andere kinderen. Ook de aanname die heerst dat dik zijn je eigen schuld is (Throsby, 2007) zou tot de nieuwe aanname kunnen leiden dat gepest worden omdat je te dik bent óók je eigen schuld is. Je zou immers dit probleem zelf simpel kunnen oplossen en dan hoef je ook niet gepest te worden. In de AFAT (Lewis, Cash & Bubb-Lewis, 1997) zijn een aantal items opgenomen die meten of het geoorloofd gevonden wordt om gemeen te doen naar personen met overgewicht. Zo is er een item die stelt dat als er iets vervelends gebeurt met dikke mensen ze dit verdienen. Twee andere items die hier ook op inspelen luiden ongeveer zo: 'grapjes over dikke mensen zijn grappig' en 'het maakt me boos wanneer ik iemand beledigende dingen hoor zeggen over mensen omdat ze dik zijn' (Lewis, Cash & Bubb-Lewis, 1997).

De gevonden informatie uit deze literatuurstudie zal gebruikt worden voor het construeren van de vragenlijst waarmee de zes vooroordelen gemeten worden voor dit onderzoek. Dit onderzoek meet niet alleen bestaande vooroordelen over overgewicht, maar onderzoekt ook en vooral in hoeverre deze te beïnvloeden zijn doormiddel van het programma 'Kiloknallers'. Daarom is ook het beïnvloeden van vooroordelen door middel van een literatuurstudie onderzocht. Paragraaf 2.4 gaat in op de gevonden informatie uit deze studie.

2.4 Beïnvloeden van vooroordelen

Verskillende onderzoeken tonen aan dat het moeilijk is om negatieve stereotyperingen over mensen met overgewicht te reduceren (De Jong, 1980; Teachman, Brownell, Rawkins & Jeyaram, 2003; Bell & Morgan, 2000). Onderzoek van Teachman et al. (2003) toonde aan dat wanneer deelnemers te horen kregen dat obesitas ontstaan was door te veel te eten in combinatie met een gebrek aan lichaamsbeweging, hogere vooringenomenheid ten opzichte van de controlegroep geproduceerd werd. Wanneer zij te horen kregen dat de obesitas vooral te wijten was aan genetische factoren leidde dit echter niet tot een lagere bias. Ook het lezen van verhalen over discriminatie van mensen met obesitas leidde niet tot minder vooroordelen. Niet alleen bij volwassenen, maar ook bij kinderen lijkt het vooroordeel hardnekkig en heeft het geven van informatie over obesitas een minimaal effect. Dat blijkt uit het onderzoek van Bell & Morgan (2000), waarin kinderen naar een video keken waarin leeftijdsgenoten in drie verschillende condities te zien waren: Een kind met normaal gewicht, een kind met obesitas en een kind met obesitas waarbij een medische verklaring voor het overgewicht gegeven werd. Vervolgens werden de stereotype attitudes gemeten met de Adjective Checklist en de gedragsintenties met de Shares Activities Questionnaire (SAQ-B). Het geven van medische informatie bleek alleen op de groep jongere kinderen (met een gemiddelde leeftijd van 9) een effect te hebben. Bij de oudere kinderen (met een gemiddelde leeftijd van 11) had dit zelfs een negatief effect op de bereidheid om te spelen met deze peer. Verder bleek uit het onderzoek dat zowel jongens als meisjes meer positieve gedragsintenties hadden richting leeftijdsgenoten met dezelfde sekse.

Vooroordelen over overgewicht blijken dus hardnekkig en moeilijk veranderbaar. Om te achterhalen hoe deze vooroordelen toch te beïnvloeden zijn is in de literatuur gezocht naar factoren die een rol spelen bij het beïnvloeden van vooroordelen in het algemeen en specifiek vooroordelen over overgewicht. Deze factoren komen aan bod in paragraaf 2.4.1.

2.4.1 Factoren die een rol spelen bij het beïnvloeden van vooroordelen

Uit de literatuur komen de volgende factoren naar voren die een rol spelen bij het beïnvloeden van vooroordelen: het hebben van empathie (en het verplaatsen in de ander), de mening van anderen en cognitieve dissonantie.

Volgens Batson en Ahmed (2009) is er door sociale psychologen veel aandacht besteed aan de mogelijkheid dat empathie kan worden gebruikt om inter-groep attitudes en relaties te verbeteren. Daarom is het volgens hen belangrijk om te onderzoeken wat er precies bedoeld wordt met 'empathie' en welke vorm van empathie het beste werkt om deze relaties te verbeteren. Zij concluderen dat het in de schoenen gaan staan van een ander, positieve resultaten oplevert. Dit vergroot het medeleven met een persoon in nood en leidt tot een positievere houding ten aanzien van de ander. Wanneer het medeleven groot is, wordt de slechte positie waarin iemand zich bevindt vaker toegeschreven aan de situatie dan aan de persoon zelf. Wanneer je je inleeft in hoe de ander zich zou voelen wordt minder vaak gedacht dat hij of zij de slechte situatie 'over zichzelf afroept'. Verschillende onderzoeken bevestigen het idee dat het je verplaatsen in de ander kan leiden tot afname van vooroordelen. Uit een onderzoek van Vesico en anderen (2003) bleek dat het inleven in de situatie van iemand uit een minderheidsgroep (in dit onderzoek een Afro-Amerikaan), een positievere houding richting deze groep tot resultaat heeft. Volgens Galinsky en Moskowitz (2000) is het belangrijk om de overlap tussen het zelfbeeld en het beeld van de minderheidsgroep te vergroten om vijandigheden ten aanzien van een groep te verminderen. Dit sluit aan bij de bevindingen van een onderzoek van Todd, Bodenhausen, Galinsky (2012) jaren later. Deze onderzoekers wijzen er op dat het je verplaatsen in de ander effectief is bij het bestrijden van 'discriminatie-ontkenning'. Het gaat hierbij om het vergroten van de identificatie met de ander, waardoor de automatische associatie tussen de andere groep en jijzelf versterkt wordt. Opvallend is dat wanneer mensen een laag zelfbeeld hebben het nemen van perspectief niet voor een afname in vooroordelen

zorgt volgens Todd en Galinsky (2014). Zij veronderstellen dat het vergroten van identificatie met de ander werkt omdat de meeste mensen een positief beeld hebben van zichzelf en dit positieve beeld vervolgens ook gaan toepassen op de ander. Naast een positief zelfbeeld is het ook noodzakelijk om bereid te zijn je te identificeren met de ander. Een probleem is dat sommige mensen zo'n grote afkeer hebben tegen een bepaalde groep, of lid van een groep, dat ze zich er niet mee willen identificeren (Todd en Galinsky, 2014).

Naast het inleven in anderen speelt ook de mening van anderen een belangrijke rol in het ontstaan en reduceren van vooroordelen, zoals blijkt uit verschillende onderzoeken. Sociaal psychologische theorieën geven volgens Felten, Emmen en Keuzenkamp (2015) een bevestigend antwoord op de vraag of mensen beïnvloed kunnen worden door meningen van anderen en de sociale norm. De sociale norm wordt gevormd door sociale regels die aangeven wat gepast en ongepast gedrag is in een bepaalde context (Bartholomew et al., geciteerd in Felten, Emmen & Keuzenkamp, 2015). Binnen sommige groepen is het hebben van een negatieve houding ten aanzien van bepaalde minderheidsgroepen, zoals homoseksuelen of etnische minderheidsgroepen, gepast gedrag. Soms vormt deze houding zelfs onderdeel van het lidmaatschap van deze groep (Sherif en Sherif, 1953, geciteerd in Crandall, Eshleman & O'Brien, 2002). Deze negatieve houding maakt dus deel uit van de groepscultuur en komt meestal niet voort uit negatieve ervaringen met de gestigmatiseerde groep. Om deze houding te veranderen zou je dus in moeten spelen op wat mensen denken wat de sociale norm is. Doormiddel van een experiment van Monteith, Deneen & Tooman (1996) onder studenten werd onderzocht in hoeverre zij door andere medestudenten beïnvloed werden in hun mening over mensen met een donkere huidskleur en homoseksuele mannen. De resultaten toonden aan dat het horen van een positieve mening over deze groepen er voor zorgt dat de studenten minder bevooroordeeld reageren op de stellingen over deze groepen. Een negatieve mening van medestudenten had geen impact. De onderzoekers merkten op dat de resultaten consistent zijn aan het idee dat in de huidige maatschappij de sociale norm tegen vooroordelen sterker is dan de sociale norm ten gunste van vooroordelen. Door de jaren heen bleek uit verschillende onderzoeken, waarin deelnemers geïnformeerd werden over hoe anderen denken over Afro-Amerikanen, dat dit stereotype beeld over deze minderheidsgroep verminderde (Stangor, Sechrist & Jost, 2001; Wittenbrink & Henly, 1996; Sechrist & Milford, 2007). Ook de invloed van de mening van anderen op de houding naar mensen met overgewicht is onderzocht. Uit onderzoek van Puhl, Schwartz en Brownell (2005) bleek dat wanneer deelnemers lasen dat anderen een positieve houding hadden richting mensen met obesitas, dit leidde tot een positiever beeld over obesitas. Het lezen van negatieve meningen over dikke mensen bleek geen effect te hebben op de deelnemers. Wanneer een positieve mening van een in-groep, een sociale groep met wie een persoon zich identificeert als lid, afkomstig was, had dit meer effect dan wanneer de mening van een uit-groep (een groep waarmee iemand zich niet identificeert) afkomstig is. Zitek en Hebel (2007) onderzochten evenzeer in hoeverre de mening van anderen invloed heeft op vooroordelen die mensen hebben over gestigmatiseerde groepen, waaronder dikke mensen. Zij ondervonden, in tegenstelling tot het onderzoek van Puhl, Swartz en Brownell (2005) en van Montheit, Deneen en Tooman (1996), dat vooroordelen niet alleen kunnen afnemen, maar ook kunnen worden volgehouden of zelfs versterkt door sociale invloed. Zitek en Hebel waarschuwden dan ook bij volgend onderzoek om voorzichtig te zijn en de focus bij sociale beïnvloeding te leggen op het verminderen en niet het opwekken van vooroordelen. Uit het onderzoek bleek dat de sociale beïnvloeding zowel een korte termijn als langere termijn (een maand) effect had.

Niet alle onderzoeken wijzen er op dat de mening van anderen het gewichtsstigma kan reduceren. Stangor Sechrist en Jost (2001) onderzochten bij studenten de effectiviteit van twee interventies om het overgewichtsstigma te verminderen. Deze interventies werden sociale consensus en cognitieve dissonantie genoemd. Bij de studenten werd bij aanvang het obesitas stigma vastgesteld (Stangor, Sechrist en Jost, 2001) met de AFAT (Lewis, Cash & Bubb-Lewis, 1997). Zij werden willekeurig aan één van de drie volgende groepen toegewezen: cognitieve dissonantie, sociale consensus of controle groep. Alle

deelnemers ontvingen schriftelijk feedback over hun stigmaniveaus. De cognitieve dissonantie groep kreeg als uitslag te horen dat de AFAT in strijd was met hun eigen waarden over obesitas en de sociale consensus groep kreeg te horen dat hun resultaten in strijd waren met die van medestudenten. De resultaten van het onderzoek indiceren dat een cognitieve dissonantie interventie op een succesvolle manier de negatieve houding over het uiterlijk en de aantrekkelijkheid van dikke mensen vermindert. Nadat de deelnemers lazen dat hun stigmaniveau in strijd was met hun eigen waarden nam de negatieve houding ten opzichte van mensen met overgewicht af ten opzichte van mensen die deze feedback niet ontvingen. Zowel de totale stigmascore als de score op de subschaal Social/Character Disparagement (SCD) waren verlaagd na de interventie. Voorbeelden van vragen uit de SCD zijn 'als dikke mensen slechte dingen overkomen, dan verdienen ze dat' en 'de meeste dikke mensen zijn saai'. In tegenstelling tot de onderzoeken van Puhl Schwartz & Brownell (2005), Monteith, Deneen en Tooman (1996), Stangor, Sechrist en Jost (2001), Wittenbrink & Henly, 1996 en Sechrist en Milford (2007), bleek sociale consensus als interventie in dit onderzoek niet effectief.

In deze paragraaf zijn een aantal factoren aanbod gekomen die vooroordelen kunnen beïnvloeden. De vraag is of de serie 'Kiloknallers' als interventie kan dienen om vooroordelen over overgewicht te reduceren. Daarom is in de literatuur onderzocht op welke manier media, zoals een tv programma, een rol kan spelen bij het beïnvloeden van gedrag en opvattingen van mensen. In de volgende paragraaf volgen de resultaten hiervan.

2.4.2 Media als interventie om te beïnvloeden

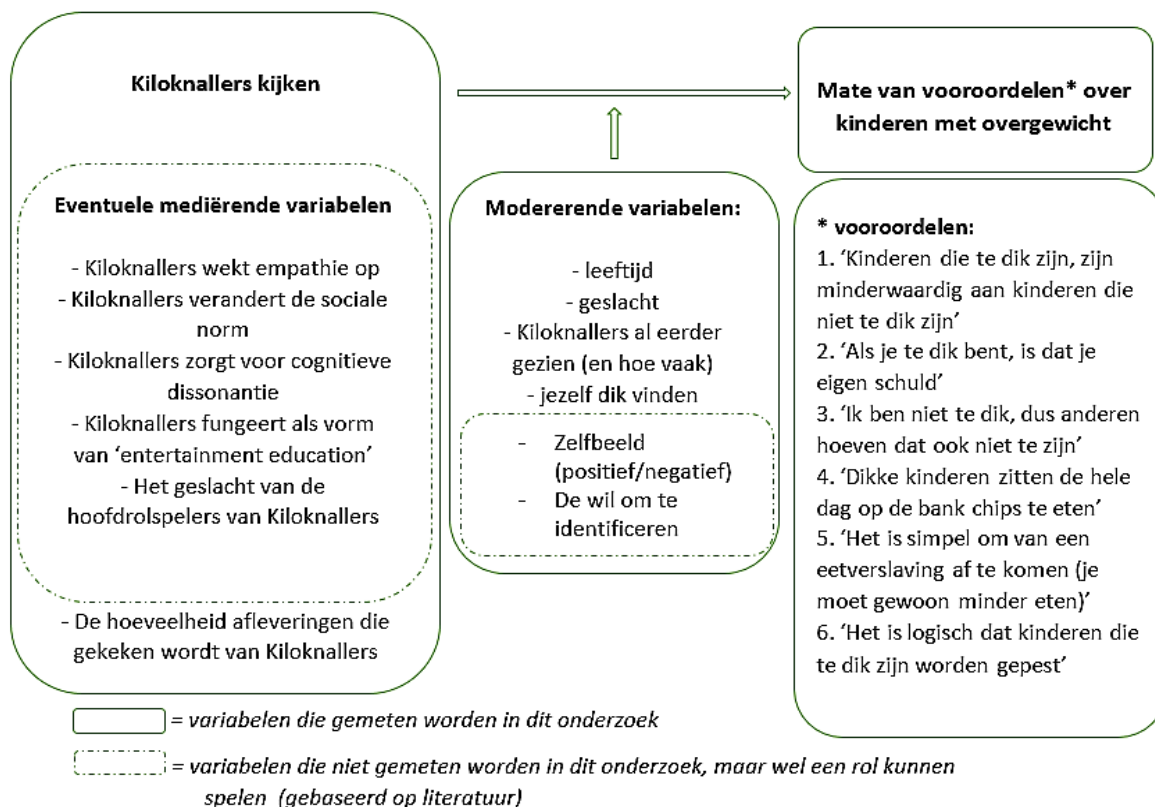
Wanneer er sprake is van een proces van opzettelijk ontwerpen en implementeren van een mediabericht die zowel vermaakt als iets leert, kennis vergroot over een leerzame kwestie, gunstige attitudes aanleert, sociale normen tracht te verschuiven of publiek gedrag veranderd, kan er gesproken worden van 'entertainment education' (Singhal & Rogers, geciteerd in Singhal, Rogers & Sibado, 2003). Bij 'entertainment education' wordt een educatieve boodschap bewust opgenomen in entertainment boodschappen doormiddel van een aantrekkelijk medium zoals een film, radio-programma, tv programma of soap. Het 'Extended Elaboration Likelihood Model' is een model die voorspelt in hoeverre verhalende berichten verwerkt worden. Wanneer je op gaat in het verhaal ga je je volgens dit model identificeren met een karakter uit het verhaal, wat tot gevolg heeft dat je minder argumenten tégen het gepresenteerde karakter gaat aandragen (Moyer-Gusé & Nabi, geciteerd in Felten, Emmen, & Keuzenkamp, 2015). Uit onderzoek van Igartua en Barrios (2012) blijkt inderdaad dat de overtuigingen veranderen van deelnemers die zich identificeren met de karakters. Volgens Vorderer, Klimmt & Ritterfeld (2014) speelt empathie hierbij een belangrijke rol. Het delen van emoties met de karakters is essentieel voor de werking van 'entertainment education'.

'Kiloknallers' heeft veel kenmerken van 'entertainment education'. Het is een programma dat het doel heeft om te vermaken, maar tegelijkertijd ook het doel heeft educatief te zijn, de sociale norm over mensen over overgewicht te verschuiven en attitudes richting kinderen met obesitas te beïnvloeden bij haar publiek. De hypothese van dit onderzoek is dat het kijken naar de serie 'Kiloknallers' zal leiden tot een afname in vooroordelen over kinderen met overgewicht. Het verband tussen het kijken naar de serie en de afname in vooroordelen wordt in paragraaf 2.5 weer gegeven in een conceptueel model.

2.5 Conceptueel model

Op basis van bovenstaande informatie is een conceptueel model opgesteld, welke weergegeven is in figuur 1. De hoofdvariabelen van dit onderzoek zijn "'Kiloknallers' kijken' (de onafhankelijke variabele) en de 'Mate van vooroordelen over kinderen met overgewicht' (de afhankelijke variabele). Door kinderen naar 'Kiloknallers' te laten kijken wordt een afname in vooroordelen over kinderen met overgewicht verwacht. Er is een onderscheid gemaakt in variabelen die daadwerkelijk onderzocht worden in dit onderzoek en variabelen die wel invloed kunnen hebben op het verband tussen de hoofdvariabelen, maar

niet gemeten worden. Daarnaast is een onderscheid gemaakt tussen mediërende variabelen en modererende variabelen.

Figuur 1
Conceptueel model

De mediërende variabelen zijn gebaseerd op literatuur uit paragraaf 2.4 en bestaan in dit geval uit reacties die de serie 'Kiloknallers' te weeg zou kunnen brengen. Deze reacties hebben vervolgens invloed op de mate van vooroordelen over overgewicht. Óf het kijken van 'Kiloknallers' deze reacties te weeg brengt, wordt in dit onderzoek niet onderzocht. Deze variabelen worden dan ook tussen stippellijntjes weergegeven in het model in plaats van tussen vaste lijnen. De mediërende factoren zijn (in dit geval) dus de mogelijke veroorzakers van het effect dat het kijken naar de serie 'Kiloknallers' heeft op de mate van vooroordelen. De eerste mediërende variabele is empathie. Wanneer kinderen empathie voelen richting de hoofdpersonen van 'Kiloknallers' zullen zij waarschijnlijk meer medeleven hebben, wat zal resulteren in een positieve houding richting kinderen met overgewicht. Er wordt verwacht dat wanneer deze empathie opgewekt wordt, met name het vooroordeel 'als je dik bent is dat je eigen schuld' zal afnemen. Er zijn in de literatuur aanwijzingen gevonden dat wanneer het lukt om met de serie 'Kiloknallers' een bepaalde sociale norm onder kinderen te creëren waarin vooroordelen over kinderen met overgewicht niet geaccepteerd worden, dit positieve resultaten voor dit onderzoek kan opleveren. Het in beeld brengen van kinderen waarmee de doelgroep van 'Kiloknallers' zich identificeert, die hun mening geven over dikke kinderen, zou ook kunnen leiden tot minder vooroordelen. Wanneer het kijken naar 'Kiloknallers' zorgt voor cognitieve dissonantie zou dit eveneens kunnen leiden tot een afname in vooroordelen. Het is echter de vraag of het kijken naar 'Kiloknallers' zal zorgen voor cognitieve dissonantie, omdat kijkers niet bewust geconfronteerd worden met hun eigen aannames over overgewicht. Het programma 'Kiloknallers' toont veel overeenkomsten met 'entertainment education' dat beschreven is door Singhal en Rogers & Sibado (2003). Vanuit het Elaboration Likelihood Model kan voorspeld worden dat wanneer de serie er in slaagt om kijkers mee te nemen in het verhaal, zij zich zullen identificeren met de hoofdpersonen. Wanneer 'Kiloknallers' een succesvolle vorm van 'entertainment education' is, zou dit voor een groter effect op de mate van vooroordelen kunnen zorgen. Meisjes zullen waarschijnlijk eerder positieve gedragsintenties hebben richting meisjes hoofdrolspelers uit 'Kiloknallers' en jongens meer richting jongens

hoofdrospelers. De verhouding tussen het geslacht van de kijker en het geslacht van de hoofdrospelers kan daarom invloed hebben op de mate waarin vooroordelen afnemen. Tot slot wordt verwacht dat des te meer afleveringen er gekeken worden, des te sterker de mate waarin vooroordelen aanwezig zijn beïnvloed zullen worden. De boodschappen in de serie zijn immers over de verschillende afleveringen verspreid. Deze laatste mediërende variabele zal in tegenstelling tot de anderen wél onderzocht worden.

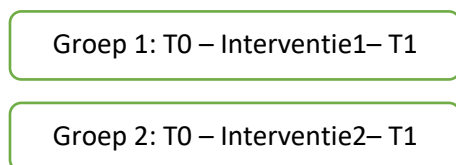
De modererende variabelen bestaan in dit geval uit factoren die de sterkte van het verband tussen ‘‘Kiloknallers’ kijken’ en ‘afname in vooroordelen over kinderen met overgewicht’ beïnvloeden. In dit onderzoek worden de modererende variabelen ‘leeftijd’, ‘geslacht’, ‘‘Kiloknallers’ al eens eerder gezien (en hoe vaak)’ en ‘jezelf dik vinden’ onderzocht. Op basis van de uitkomsten van het onderzoek van Bell & Morgan (2002) kan verwacht worden dat wanneer er in ‘Kiloknallers’ medische en of genetische verklaringen gegeven worden over overgewicht (wat het geval is in aflevering vier), dit bij kinderen van rond de negen jaar voor een afname in vooroordelen zorgt en bij wat oudere kinderen van rond de elf jaar niet. Er is geen literatuur gevonden die aanwijzingen geeft dat het geslacht van de kijker invloed heeft op het effect dat een interventie als ‘Kiloknallers’ kan hebben op de mate van vooroordelen. Omdat toch onderzocht zal worden of er een verschil tussen jongens en meisjes aanwezig is, is ‘geslacht’ wel als modererende variabele opgenomen in het model. Alle afleveringen van ‘Kiloknallers’ zijn al eens op tv geweest. Kinderen kunnen dus op het moment van onderzoek al afleveringen van de serie gezien hebben. Wanneer dit het geval is, zou dit invloed kunnen hebben op de uitslag van dit onderzoek. Vooroordelen zijn immers wellicht al afgenomen voor aanvang van het onderzoek waardoor er tijdens het onderzoek geen effect gemeten wordt. Tot slot wordt ook de modererende variabele ‘jezelf dik vinden’ onderzocht om rekening te houden met de groep kinderen die zichzelf dik vinden. Wellicht vullen zij de vragenlijst anders in en heeft de serie op hen een ander effect. Hiervoor zijn echter geen aanwijzingen gevonden in de literatuur. Wel zijn er aanwijzingen gevonden dat het zelfbeeld van iemand en de wil om te identificeren modererende variabelen zouden kunnen zijn. Deze zijn daarom toegevoegd aan dit model, maar worden niet onderzocht.

Op basis van dit conceptueel model kunnen hypothesen worden gegenereerd die in het volgende hoofdstuk aan bod komen.

Hoofdstuk 3 – Onderzoeksmethoden

3.1 Onderzoeksontwerp

In dit onderzoek is gekozen voor een kwantitatieve onderzoeksmethode, namelijk een effectmeting. Met een effectmeting kan vastgesteld worden of een bepaalde interventie of gebeurtenis tot een bepaalde verandering geleid heeft (Verhoeven, 2011). In dit geval wordt onderzocht of het kijken naar 'Kiloknallers' tot een bepaalde verandering in vooroordelen leidt. Gezien de beperkte tijd, het beperkte budget en het ontbreken van een onderzoeksteam is er geen mogelijkheid tot het uitvoeren van een experiment. Er is daarom gekozen voor een veldexperiment (Verhoeven, 2011) in een vorm dat kenmerken heeft van een één-groeps-voor-en-nameting (Vos, 2009). Een één-groeps-voor-en-nameting is een pre-experimenteel ontwerp die gebruikt wordt om een oorzakelijk verband vast te stellen tussen een onafhankelijke variabele 'X' en een afhankelijke variabele 'T', maar waarbij geen controle groep ingezet wordt en geen willekeurige steekproef getrokken wordt, zoals bij een echt experiment (Vos, 2009). In dit onderzoek worden er in plaats van één, twee interventies onderzocht. De eerste bestaat uit het kijken van aflevering één en de tweede uit het kijken van een compilatie van aflevering één en vier van 'Kiloknallers'. De interventies worden toegepast op twee groepen die ongeveer gelijk aan elkaar zijn maar niet willekeurig geselecteerd zijn. Het ontwerp kent voor beide groepen twee metingen, namelijk een voormeting (T0) en een nameting (T1). Voor de voor- en na meting wordt gebruik gemaakt van een experimentele enquête. Figuur 1 geeft het hierboven omschreven onderzoeksontwerp weer.

Figuur 2
Onderzoeksontwerp

3.2 Onderzoeksdoelgroep

De doelgroep van dit onderzoek zijn meisjes en jongens van acht tot en met twaalf jaar. De doelgroep beperkt zich tot kinderen in deze leeftijdscategorie van SKSG locaties in de provincie Groningen en openbare basisschool 'Karrepad' in Groningen. Het trekken van de steekproef zal afhankelijk zijn van de SKSG locaties die mee willen doen, de groepen kinderen die SKSG en 'Karrepad' aanbieden voor deelname aan dit onderzoek en de toestemming van ouders. Dit betekent dat er sprake zal zijn van een selecte steekproef. Het gevolg hiervan is dat de steekproef niet geheel representatief zal zijn voor de populatie (Verhoeven, 2011). Daarbij zullen de participanten op een niet-willekeurige manier over de verschillende onderzoeksgroepen (compilatie of aflevering één) verdeeld worden. Het verschil tussen deze groepen zal daarom met grote voorzichtigheid geïnterpreteerd dienen te worden.

3.3 Onderzoeksinstrument

Op basis van de vooroordelen die in hoofdstuk 2 behandeld zijn, is een experimentele, schriftelijk in te vullen, vragenlijst ontwikkeld. Tabel 1 geeft een overzicht van de items die geconstrueerd zijn om de zes vooroordelen uit dit onderzoek te meten. In bijlage 2 is een overzicht te vinden waarin per item verwezen wordt naar de bronnen die de keuze voor de items onderbouwen. De vragenlijst start met een korte instructie, waarin gevraagd wordt de lijst zo eerlijk mogelijk in te vullen en waarin anonimiteit van het onderzoek wordt uitgelegd. Er is een uitleg gegeven over de manier waarop antwoord gegeven dient te worden op een (5-punts) Likertschaal, gevolgd door een voorbeeldvraag. De Likertschaal loopt van "1 = helemaal mee oneens" tot "5 = helemaal mee eens", waarbij 3 'niet mee eens/niet mee oneens' is. Vervolgens wordt gevraagd naar de demografische gegevens 'geslacht', 'leeftijd' en 'groep'. Ook is de vraag 'vind je jezelf dik?' aan de lijst toegevoegd welke beantwoordt dient te worden met 'ja' of 'nee'. Deze vraag is toegevoegd om te bepalen of er een verschil in effect is tussen kinderen die zichzelf dik vinden en kinderen die zichzelf niet dik vinden.

Tabel 1

Items van de vragenlijst per vooroordeel

Vooroordeel (aansluitend op deelvraag)	Items
I. Kinderen die te dik zijn, zijn minderwaardig aan kinderen die niet te dik zijn	1. Ik vind dikke kinderen minder leuk dan andere kinderen 2. Ik speel liever met kinderen die niet dik zijn dan met kinderen die wel dik zijn 3. Ik vind dikke kinderen er net zo mooi uitzien als andere kinderen 4. Dikke kinderen zijn minder vrolijk dan andere kinderen 5. Dikke kinderen liegen meer dan andere kinderen 6. Dikke kinderen werken minder hard op school dan andere kinderen
II. Als je dik bent, is dat je eigen schuld	7. Als je dik bent is dat je eigen schuld 8. Als je dik bent moet je dit probleem zelf oplossen 9. Kinderen die niet kunnen afvallen doen niet hard genoeg hun best
III. Ik ben niet te dik, dus anderen hoeven dat ook niet te zijn	10. Je kan dikker zijn omdat je zo geboren bent 11. Je kan dikker zijn omdat je ouders dat ook zijn 12. De één wordt sneller dik van ongezond eten dan de ander
IV. Dikke kinderen zitten de hele dag op de bank chips te eten	13. Dikke kinderen eten de hele dag koekjes of snoepjes 14. Dikke kinderen zijn luiere dan andere kinderen 15. Dikke kinderen kunnen minder goed sporten
V. Het is simpel om van een eetverslaving af te komen (je moet gewoon minder eten)	16. Het is makkelijk om af te vallen 17. Als je wilt afvallen moet je gewoon minder ongezond eten en meer bewegen 18. Het is moeilijk om te stoppen met ongezonde dingen eten als je hier aan verslaafd bent 19. Ik vind het knap als dikke kinderen van lekkere dingen af kunnen blijven
VI. Het is logisch dat kinderen die dik zijn gepest worden	20. Het is je eigen schuld als je gepest wordt, omdat je dik bent 21. Het is logisch dat kinderen die dik zijn worden gepest

3.4 Procedure

Voor aanvang van het onderzoek zal eerst een proefafname van de vragenlijst gedaan worden bij vijf kinderen. Aan hen zal gevraagd worden de vragenlijst te beoordelen op uiterlijk, leesbaarheid en begrijpelijkheid. Op basis van deze informatie zal de vragenlijst eventueel worden aangepast.

In de laatste week van maart 2017 worden alle (in totaal 40) SKSG locaties in de provincie Groningen met een buitenschoolse opvang, via e-mail benaderd. In deze e-mail worden de locaties uitgenodigd om mee te doen aan het onderzoek. Er is een poster gemaakt die een uitleg geeft over het onderzoek (zie bijlage 3). Deze zal als mailbijlage worden meegezonden. Ook wordt een toestemmingsformulier voor ouders mee gezonden. Dit is een brief waarin ouders worden ingelicht over het onderzoek en waarin om toestemming gevraagd wordt (zie bijlage 4). Een week later worden dezelfde locaties telefonisch benaderd en nogmaals uitgenodigd om mee te doen aan het onderzoek. OBS 'Karrepad' wordt ook uitgenodigd om mee te doen aan het onderzoek. De directie van de school wordt op gelijksoortige manier per e-mail en per telefoon benaderd. Voor zowel de school als de buitenschoolse opvang geldt dat in overleg zal worden bepaald welke groepen kinderen er mee zullen doen aan het onderzoek. Wanneer bekend is welke locaties en groepen deel zullen nemen aan het onderzoek, zullen de groepen verdeeld worden over de twee interventies. Voor de indeling hiervan zal wegens, praktische overwegingen, gebruik gemaakt worden van bestaande klassen of groepen. Zoals eerder omschreven betekent dit dat de verdeling van de groepen over de twee interventies op een niet-willekeurige manier plaatsvindt.

Het onderzoek zal plaats vinden in de maanden april en mei 2017. De exacte data van afnames vindt in overleg met de locaties plaats. De kinderen die mee doen aan dit onderzoek krijgen tijdens de

buitenschoolse opvang of onder schooltijd een vragenlijst uitgedeeld door de onderzoeker. Er wordt gevraagd de vragenlijst in stilte in te vullen. Het invullen duurt ongeveer, mede afhankelijk van leeftijd en leesniveau, tien tot vijftien minuten. Als iemand een vraag heeft mag hij of zij deze aan de onderzoeker stellen. Kinderen die moeite hebben met het lezen van de vragen krijgen hulp bij het lezen ervan. De helft van de deelnemende groepen zal na het invullen van de vragenlijst gaan kijken naar aflevering 1. “goede voornemens” van ‘Kiloknallers’. De lengte van deze aflevering is 24 minuten. De andere helft van de deelnemende groepen zal kijken naar een 26 minuten lange compilatie van aflevering 1 en 4. Met de school of BSO locatie wordt overlegd hoe de serie vertoond zal worden: via een beamer, een digibord of pc’s. Na het kijken van de afleveringen worden de vragenlijsten voor de nameting uitgedeeld en gevraagd deze in te vullen. Opnieuw wordt gevraagd de vragen in stilte in te vullen en wordt verteld dat wanneer er vragen zijn kunnen deze worden gesteld aan de onderzoeker.

De data uit dit onderzoek wordt verwerkt en geanalyseerd in het statistische programma Statistical Package for the Social Sciences 21 (IBM, 2012). Item 3,13,14,15 en negatief zijn negatief gesteld en worden daarom omgeschaald.

3.5 Hypotheses en analyses

Om de interne consistentie van de items van de vragenlijst te bepalen wordt de Cronbach’s alfa berekend doormiddel van een betrouwbaarheidsanalyse over item 1 t/m 21. De Cronbach’s alfa is een maat die veel gebruikt wordt om de homogeniteit van een vragenlijst mee uit te drukken (Baarda, 2011). Volgens Baarda (2011) kan bij complexe begrippen uitgegaan worden van een gewenste minimale alfa van 0,6. Bij een alfa van 0,6 of hoger wordt daarom uit gegaan van voldoende samenhang tussen de items.

Op basis van het conceptueel model uit hoofdstuk 2 zijn een aantal hypothesen gegenereerd. Om deze hypothesen te toetsen zullen verschillende analyses over de data worden uitgevoerd. Per hypothese is aangegeven hoe deze getoetst zal worden en onder welke criteria deze aangenomen zullen worden.

Hypothese 1: Het gemiddelde totaal aantal vooroordelen over overgewicht is statistisch significant afgenomen na het kijken van ‘Kiloknallers’ ten opzichte van voor het kijken

Om deze hypothese te toetsen wordt een t-toets voor gekoppelde steekproeven uitgevoerd. Hiermee wordt het verschil tussen de totale voormeting en de totale nameting onderzocht. Bij een significant verschil ($p < 0,025$) wordt ook de grootte van het effect berekend met Cohens d (Stern, 2014). Coe (geciteerd door Nederlands Jeugd Instituut, z.j) geeft de volgende richtlijnen over de interpretatie van de waarde ‘d’: bij een d tussen de 0,20 en 0.49 is er sprake van een klein effect, bij een d tussen de 0.50 en 0.79 van een middelgroot effect, bij een d tussen de 0,80 en de 1,29 van een groot effect en bij een d van 1.3 en hoger van een groot effect. Wanneer het gemiddelde van de nameting lager ligt dan het gemiddelde van de voormeting, de significantiewaarde ‘p’ kleiner is dan 0,025 en effectwaarde ‘d’ groter is dan 0,2 wordt de hypothese aangenomen. De hypothesen 2 t/m 7 zullen tot op dezelfde wijze en met dezelfde grenswaarden worden getoetst.

Hypothese 2: Het gemiddelde van het vooroordeel ‘1. Kinderen die te dik zijn, zijn minderwaardig aan kinderen die niet te dik zijn’ is na het kijken van de ‘Kiloknallers’ statistisch significant lager bij de nameting dan bij de voormeting

Hypothese 3: Het gemiddelde van het vooroordeel ‘2. Als je dik bent, is dat je eigen schuld’ is statistisch significant lager bij de nameting dan bij de voormeting

Hypothese 4: Het gemiddelde van het vooroordeel ‘3. Ik ben niet te dik, dus anderen hoeven dat ook niet te zijn’ is statistisch significant lager bij de nameting dan bij de voormeting

Hypothese 5: Het gemiddelde van het vooroordeel ‘4. Dikke kinderen zitten de hele dag op de bank chips te eten’ is statistisch significant lager bij de nameting dan bij de voormeting

Hypothese 6: Het gemiddelde van het vooroordeel '5. Het is simpel om van een eetverslaving af te komen (je moet gewoon minder eten)' is statistisch significant lager bij de nameting dan bij de voormeting.

Hypothese 7: Het gemiddelde van het vooroordeel '6. Het is logisch dat kinderen die dik zijn gepest worden' is statistisch significant lager bij de nameting dan bij de voormeting.

De hierna volgende hypothesen zullen geanalyseerd worden met behulp van een t-toets voor twee onafhankelijke steekproeven. Deze t-toetsen worden uitgevoerd om de invloed van een aantal variabelen op het effect van de serie te onderzoeken.

Hypothese 8: Het effect is statistisch significant groter bij jongere kinderen (8 en 9 jaar) dan bij oudere kinderen (10, 11, 12 jaar)

Wanneer het effect van jongere kinderen significant lager ligt ($p < 0,05$) dan het gemiddelde effect bij oudere kinderen wordt de hypothese aangenomen.

Hypothese 9: Het effect is statistisch significant kleiner bij kinderen die 'Kiloknallers' al eerder gezien hebben dan bij kinderen die de serie nog nooit gezien hebben.

Wanneer het gemiddelde effect voor kinderen die de serie al eens gezien hebben significant lager ligt dan bij kinderen die de serie nog nooit gezien hebben wordt de hypothese aangenomen.

Hypothese 10: Er is geen statistisch significant verschil in effect tussen jongens en meisjes.

Wanneer er een significant verschil in effect tussen jongens en meisjes wordt gevonden, wordt de hypothese aangenomen.

Hypothese 11: Kinderen die zichzelf dik vinden hebben bij de voormeting statistisch significant minder vooroordelen over kinderen met overgewicht dan kinderen die zichzelf niet dik vinden.

Wanneer het gemiddelde effect voor kinderen die zichzelf dik noemen significant lager ligt dan het gemiddelde effect voor kinderen die dit niet vinden, wordt de hypothese aangenomen.

Hypothese 12: Het effect is statistisch significant kleiner bij respondenten die enkel aflevering één gezien hebben dan bij respondenten die een compilatie van aflevering één en aflevering twee gezien hebben.

Wanneer het gemiddelde effect voor kinderen die een compilatie van aflevering één en twee gezien hebben significant lager ligt dan bij kinderen die aflevering één gezien hebben, wordt de hypothese aangenomen.

Hoofdstuk 4 - Resultaten

Dit hoofdstuk start met een beschrijving van de uitvoering van het onderzoek en de respons. Vervolgens worden de resultaten van het onderzoek gepresenteerd en de hypothesen getoetst. Tot slot wordt aandacht besteed aan bijzonderheden die uit resultaten naar voren gekomen zijn.

4.1 Uitvoering en respons

Drie kinderen hebben meegedaan aan een proefafname van de vragenlijst. De verbeterpunten die zij aangegeven hebben zijn vervolgens verwerkt. Tabel 2 geeft een overzicht van alle afnames van dit onderzoek. Per afname is de locatie, de datum, de interventie, de manier waarop 'Kiloknallers' gekeken is en het aantal kinderen die aan de voor- en nameting meegedaan hebben weergegeven.

Tabel 2

Locatie, datum, interventie, manier van kijken en aantal kinderen per afname

Afname	Locatie	Datum voormeting	Datum nameting	Interventie	Manier van kijken	n voormeting	n nameting
1.	SKSG 1	04-04-2017	10-04-2017	aflevering 1 en 4	Individueel via computer	9	5
2.	SKSG 2	02-05-2017	Zelfde dag	aflevering 1	Groepsgewijs via beamer	29	25
3.	SKSG 3	11-05-2017	Zelfde dag	compilatie	Groepsgewijs via beamer	8	8
4.	SKSG 3	23-05-2017	Zelfde dag	compilatie	Groepsgewijs via beamer	13	13
5.	Karrepad groep 7	28-05-2017	29-05-2017	compilatie	Groepsgewijs via digibord	29	26
Totaal						88	

Op de eerste locatie zijn aflevering 1 en 4 geheel vertoont in plaats van een verkorte compilatie van deze afleveringen. Dit komt omdat het onderzoek ten tijde van deze afname nog anders was ingericht, namelijk met een interventie die bestond uit het kijken van aflevering 1 en 4. Bij de vervolg afnames is dit aangepast en is de compilatie, beschreven in hoofdstuk 1, ingezet als interventie.

Tabel 3 geeft per modererende variabele de respons weer in aantallen en procenten. De resultaten uit de tabel tonen aan dat de verhouding tussen jongens en meisjes ongeveer gelijk is. Ook de verhouding tussen de groep jongere en oudere kinderen is redelijk in balans. Wel valt op dat de meeste kinderen 10 en 11 jaar oud zijn en dat er maar één kind van 12 heeft meegedaan. Iets meer dan één vierde van de proefpersonen heeft aangegeven 'Kiloknallers' al eens gezien te hebben. Ongeveer één derde van de proefpersonen vindt zichzelf dik of een beetje dik.

Tabel 3

Overzicht respons in aantal en procent per modererende variabele

Modererende variabelen	n	%
Leeftijd		
7 jaar	5	6,5
8 jaar	13	16,9
9 jaar	22	28,6
totaal jong	40	51,9
10 jaar	22	28,6
11 jaar	14	18,2
12 jaar	1	1,3
totaal oud	37	48,1
Geslacht		
Jongen	38	49,4
Meisje	39	50,6
'Kiloknallers' al gezien		
Wel	21	27,3
Niet	56	72,7
Vindt zichzelf dik		
Wel of een beetje	25	19,5
Niet	50	77,9
Geen respons	2	2,6

De gemiddelde leeftijd van de groep participanten is 9,4 jaar. Van de kinderen die ingevuld hebben al eens een aflevering van 'Kiloknallers' te hebben gezien, gaven de meesten aan één tot drie afleveringen gezien te hebben ($n=17$). Twee kinderen hebben aangegeven meer dan drie afleveringen van de serie gezien te hebben, namelijk één kind vier en één kind alle acht.

4.2. Interne consistentie van vragenlijst

Over de resultaten van de voormeting (waarbij $n=88$) is een betrouwbaarheidsanalyse uitgevoerd. Hieruit komt een Cronbach's alfa van 0,81 (zie tabel in bijlage 6). Dit betekent dat de interne consistentie voldoende is om de vragenlijst bruikbaar te noemen. Door één item, namelijk '18. Het is moeilijk om te stoppen met ongezonde dingen eten als je hier aan verslaafd bent' te verwijderen zou de alfa verhoogd kunnen worden naar 0,823. Er is voor gekozen dit item niet te verwijderen uit de vragenlijst, omdat de alfa reeds ruim voldoende is en dit maar een geringe verhoging zal opleveren. Bovendien is item 18 van toegevoegde waarde voor de vragenlijst, omdat van essentieel belang is voor het vooroordeel 'het is simpel om van een eetverslaving af te komen (je moet gewoon minder eten)'.

4.3 Resultaten met betrekking tot de verschillende vooroordelen

De resultaten van de t-toets met gekoppelde steekproeven worden in onderstaande tabel weergegeven.

Tabel 4

Verschillen voor en na- meting op vooroordelen.

Vooroordelen	Meting	Gem.	sd	df	t	p	d
I. Kinderen die te dik zijn, zijn minderwaardig aan kinderen die niet te dik zijn	Voor	2,10	0,74	76	-0,13	0,45	n.v.t
	Na	2,11	0,76				
II. Als je dik bent, is dat je eigen schuld	Voor	2,40	1,01	76	3,08	0,00	0,35
	Na	2,15	1,01				
III. Ik ben niet te dik, dus anderen hoeven dat ook niet te zijn	Voor	2,28	0,86	76	0,24	0,41	n.v.t
	Na	2,25	1,08				
IV. Dikke kinderen zitten de hele dag op de bank chips te eten	Voor	2,65	1,06	76	3,27	0,00	0,35
	Na	2,37	1,01				
V. Het is simpel om van een eetverslaving af te komen (je moet gewoon minder eten)	Voor	3,00	0,57	76	3,71	0,00	0,42
	Na	2,77	0,62				
VI. Het is logisch dat kinderen die dik zijn gepest worden	Voor	1,98	1,05	76	1,44	0,08	n.v.t
	Na	1,81	1,03				
Totaal vooroordeel I t/m VI	Voor	2,41	0,53	76	3,25	0,00	0,37
	Na	2,27	0,07				

Uit tabel 4 valt af te lezen dat bij vier van de zes vooroordelen de gemiddelden bij voormeting en nameting dusdanig klein zijn dat er geen sprake is van statistische significantie. Dit is bij de overige vooroordelen wel het geval, maar de effecten zijn matig. Qua totaal van de vooroordelen kan gesteld worden dat er sprake is van een statistisch significant, maar matig effect. Op basis van deze resultaten worden de hypothesen 1, 3, 5, 6 aangenomen en de hypothesen 2,4,7 en 8 niet aangenomen.

4.4 Resultaten met betrekking tot de modererende en mediërende variabelen

De resultaten van de t-toets met onafhankelijke steekproeven worden weergegeven in onderstaande tabellen. Tabel 5 heeft betrekking op de invloed van modererende variabelen. Tabel 6 heeft betrekking op de invloed van mediërende variabelen.

Tabel 5

Verskil in effect bij modererende variabelen

Modererende variabelen	n	Gem. effect	sd	df	t	p
Leeftijd						
Jong	40	0,16	0,34	75	0,50	0,31
Oud	37	0,12	0,42			
Geslacht						
Jongens	38	0,15	0,39	75	0,51	0,44
Meisjes	39	0,39	0,37			
'Kiloknallers' al gezien						
Wel	21	0,15	0,33	75	0,15	0,44
Niet	56	0,14	0,40			
Vindt zichzelf dik						
Wel	15	0,18	0,38	75	0,40	0,44
Niet	60	0,13	0,38			

Uit de resultaten uit tabel 5 valt af te lezen dat geen enkele modererende variabele invloed heeft op het effect van 'Kiloknallers'. De hypothesen 8 t/m 11 worden daarom verworpen.

Tabel 6

Verskil in effect tussen het kijken van aflevering 1 en het kijken van de compilatie

	n	Gem. effect	sd	df	t	p
Compilatie aflevering 1 en 4	50	0,22	0,40	75	-2,53	0,01
Aflevering 1	27	-0,00	0,30			

De resultaten uit tabel 6 laten zien dat het kijken van de compilatie een statistisch significant groter effect oplevert dan het kijken van aflevering één. Hierbij dient vermeld te worden dat bij de groep die de compilatie gezien heeft ook vijf respondenten zijn opgenomen die héél aflevering én héél aflevering vier gezien hebben. Ook wanneer de vijf respondenten die aflevering één en vier helemaal gezien hebben, niet worden meegenomen in de analyse wordt een significant verschil gemeten ($p=0,01$).

4.5 Bijzonderheden

Opvallend is dat de resultaten aan tonen dat het kijken naar één aflevering (aflevering 1) geen effect heeft op de mate van vooroordelen over overgewicht. Het effect van 'Kiloknallers' zal daarom waarschijnlijk groter zijn wanneer de groep participanten die alleen aflevering één gezien hebben wordt weg gelaten. Om deze verwachting te toetsen is zijn twee t-toetsen met gekoppelde steekproeven uitgevoerd. Tabel 7 geeft de resultaten hiervan weer.

Tabel 7

Verskil tussen voor en na- meting bij de compilatie, aflevering 1 en totale groep respondenten

	meting	n	gem.	d	df	t	p	d
Compilatie aflevering 1 en 4	Voor	50	2,52	0,54	49	3,86	0,00	0,55
	Na	50	2,30	0,64				
Aflevering 1	Voor	27	2,18	0,45	26	-0,06	0,476	n.v.t
	Na	27	2,19	0,45				
Totaal	Voor	77	2,41	2,27	76	3,25	0,00	0,37
	Na	77	0,53	0,07				

Uit de tabel valt af te lezen dat het effect van 'Kiloknallers' zoals verwacht groter is bij de groep die alleen de compilatie gekeken heeft, dan bij de totale groep participanten.

Hoofdstuk 5 - Conclusie, discussie en aanbevelingen

5.1 Conclusie en discussie

Er is met dit onderzoek onderzocht of het kijken van de serie 'Kiloknallers' van de VPRO, bij acht tot en met twaalf jarige kinderen van Stichting Kinderopvang Stad Groningen en openbare basisschool 'Karrepad' in Groningen, effect heeft op de mate waarin vooroordelen over overgewicht bij hen aanwezig zijn. Het onderzoek heeft zich gericht op een zestal specifieke vooroordelen. Uit de resultaten van een effectonderzoek is gebleken dat er inderdaad sprake is van een effect van de serie op deze zes vooroordelen tezamen. De gemiddelde mate van vooroordelen neemt significant af na het kijken van 'Kiloknallers'. De resultaten wijzen op een matig tot middelmatige afname. Naast het effect op de zes vooroordelen bij elkaar, is ook het effect van de serie op elk vooroordeel afzonderlijk onderzocht. De resultaten hebben aangetoond dat de vooroordelen 'Als je dik bent, is dat je eigen schuld', 'dikke kinderen zitten de hele dag op de bank chips te eten' en 'het is simpel om van een eetverslaving af te komen' significant af kunnen nemen na het kijken van de serie. Voor elk van deze vooroordelen geldt dat er een matig tot middelmatige afname aangetoond is met dit onderzoek. De resultaten hebben geen bewijs geleverd voor een effect van 'Kiloknallers' op de vooroordelen 'kinderen die te dik zijn, zijn minderwaardig aan kinderen die niet te dik zijn', 'ik ben niet te dik, dus anderen hoeven dat ook niet te zijn' en 'het is logisch dat kinderen die dik zijn gepest'. Voor het meten van de zes vooroordelen is gebruik gemaakt van een zelf geconstrueerde vragenlijst in plaats van een bestaande gevalideerde vragenlijst. Alhoewel getracht is deze vragenlijst te construeren aan de hand van relevante wetenschappelijke literatuur, wat de validiteit ten goede komt, kan de validiteit van de lijst in twijfel worden getrokken. Vanwege de korte periode waarin dit onderzoek plaats heeft gevonden was voor het construeren van de vragenlijst beperkte tijd. Hierdoor is de mogelijkheid er niet geweest om voor gebruik de vragenlijst op validiteit en betrouwbaarheid te testen. De gemeten resultaten zijn daarom niet zo betrouwbaar als wanneer gebruik gemaakt zou zijn van een gevalideerde vragenlijst.

Er is onderzocht of er een verschil in effect is tussen kinderen die enkel aflevering één kijken en kinderen die een compilatie van aflevering één en vier kijken. De bevindingen duiden erop dat de afname in vooroordelen significant groter is bij kinderen die een compilatie kijken dan bij kinderen die enkel aflevering één kijken. Uit een nadere analyse bleek zelfs dat er geen aanwijzingen zijn dat het kijken van alleen aflevering één voor een significante afname in vooroordelen zorgt. Deze resultaten dienen echter zeer voorzichtig geïnterpreteerd te worden, omdat de deelnemers niet willekeurig over de twee groepen verdeeld zijn, de omvang van beide groepen klein is en bovendien de grootte van de groepen niet aan elkaar gelijk zijn. Dit tast de interne validiteit van het onderzoek aan (Verhoeven, 2011).

Tevens is onderzocht of bepaalde modererend variabelen invloed hebben op het effect dat 'Kiloknallers' heeft op de mate van vooroordelen over overgewicht. Er zijn geen aanwijzingen gevonden dat er een verschil is tussen jonge (7,8 en 9 jaar) en oudere (10, 11 en 12) kinderen in het effect dat de serie op hen heeft. Er is ook geen verschil in effect aangetoond tussen jongens en meisjes. Eveneens is er met dit onderzoek geen verschil in effect aangetoond tussen kinderen die zichzelf dik vinden en kinderen die zichzelf niet dik vinden en tussen kinderen die de serie al eens thuis gezien hebben en kinderen die dat niet hebben. Dat met dit onderzoek niet aangetoond is dat deze modererende variabelen invloed hebben op de mate van effect, wil niet zeggen dat dit ook echt zo is. Om hier degelijke uitspraken over te doen zou uitgebreider onderzoek gedaan moeten worden met een grotere, meer representatieve steekproef.

Omdat dit onderzoek berust op een pre-experimenteel onderzoeksontwerp is de interne validiteit laag (Dooley, 2001). Bij een pre-experimenteel ontwerp zijn er namelijk veel alternatieve verklaringen mogelijk voor de uitkomsten van het onderzoek. Deze alternatieve verklaringen worden validiteitsbedreigers genoemd. In dit onderzoek is de kans aanwezig dat er een test-effect op treedt. Dit betekent dat het

afnemen van de voormeting invloed heeft op de nameting. Volgens Dooley (2001) komt het testeffect vooral voor bij attitudemetingen. Aangezien het meten van vooroordelen iets zegt over iemands attitude ten opzichte van de ander, zou het kunnen zijn dat het testeffect ook een interne validiteitsbedreiger is van dit onderzoek. Bovendien zijn de voor- en nameting erg dicht op elkaar afgenomen. Hierdoor is de kans groter dat de participanten zich nog goed bewust zijn van wat ze op de voormeting ingevuld hebben. Ook andere gebeurtenissen die gelijktijdig met het onderzoek optreden zouden invloed kunnen hebben op de resultaten. Vooral bij de groep waar de voormeting een dag eerder plaats vond dan de interventie en de nameting, is de kans aanwezig dat er tussen de voor meting en de interventie bepaalde gebeurtenissen hebben plaats gevonden die de resultaten op de nameting hebben beïnvloed. Daarnaast is er ook een kleine kans dat de onderzoekseenheden veranderen zonder oorzaak van buiten af. Dooley (2001) noemt dit 'rijping'. De kans dat dit bij dit onderzoek het geval is, wordt echter niet erg groot geschat, omdat deze 'rijping' dan in een relatief korte periode zou moeten hebben plaats gevonden. Wat dat betreft versterkt een korte periode tussen voormeting en interventie dus de interne validiteit. De interne validiteit van dit onderzoek wordt eveneens iets versterkt door het feit dat er bij de voormeting van dit onderzoek van hetzelfde instrument gebruik is gemaakt als bij de nameting (Dooley, 2001).

Naast de interne validiteit wordt ook de externe validiteit van dit onderzoek niet erg hoog geschat. Omdat er geen a-selecte steekproef is getrokken uit de populatie en de steekproef bovendien relatief klein is, kunnen de resultaten niet met zekerheid gegeneraliseerd worden naar de doelgroep (Verhoeven, 2011). De doelgroep van dit onderzoek bestaat in dit geval uit een redelijk beperkte groep kinderen (namelijk alleen kinderen van acht tot en met twaalf jaar van buitenschoolse opvang van SKSG en basisschool 'Karrepad' in Groningen). Hierdoor is de steekproef beter te generaliseren naar de doelgroep dan wanneer de doelgroep bijvoorbeeld bestond uit alle kinderen van acht tot twaalf jaar uit de gemeente Groningen. Een belemmering van een relatief afgebakende doelgroep is echter dat de uitkomsten van dit onderzoek daardoor op een kleine groep kinderen van toepassing zijn. De bruikbaarheid van de resultaten wordt daarmee verlaagd. Er kan immers niet gesteld worden dat deze van toepassing zijn op alle kinderen uit de gemeente Groningen, laat staan heel Nederland, terwijl de doelgroep van de opdrachtgever wél heel Nederland is.

De vragenlijst van dit onderzoek is geconstrueerd aan de hand van relevante wetenschappelijke literatuur. Zoals al eerder benoemd verhoogt dit de validiteit van de lijst. Toch kan er getwijfeld worden aan de begripsvaliditeit van de vragenlijst. Begripsvaliditeit heeft te maken met de mate waarin een test een bepaald theoretisch begrip meet (Verhoeven, 2011). De vragenlijst meet een aantal vooroordelen over overgewicht, maar daarmee niet per definitie ook het begrip 'vooroordelen over overgewicht'. Omdat er dus geen sprake is van eenduidige theoretische begrippen is het lastig om een gevalideerde vragenlijst samen te stellen. Uit de betrouwbaarheidsanalyse over de gehele vragenlijst komt een Cronbachs alfa van 0.8, wat wijst op een redelijk hoge interne consistentie. Dit betekent dat de items samen in redelijke mate eenzelfde begrip meten, maar welk begrip dit precies is, is niet duidelijk af te bakenen (Spector, 1992).

Naast de validiteit van dit onderzoek kan ook de betrouwbaarheid in twijfel worden getrokken. Niet alle locaties hebben in dit onderzoek exact dezelfde procedure gevolgd, waardoor de betrouwbaarheid van de resultaten afneemt. Zo is de voormeting bij 'Karrepad' een dag voor de interventie afgenomen terwijl op de andere locaties dit op dezelfde dag als de interventie gebeurd is. Bij de groep participanten die enkel aflevering één te zien kregen was het beeld dat de beamer op de wand projecteerde verticaal een beetje uitgerekt, waardoor het beeld wat versmald werd. De hoofdrolspelers kwamen hierdoor ook wat smaller in beeld. Omdat de kinderen niet 'dik' over komen zouden de vooroordelen over overgewicht wellicht ook minder afnemen. Dit zou een alternatieve verklaring kunnen zijn voor het feit dat er bij deze groep (de groep die enkel aflevering 1 gezien heeft) geen effect op is getreden. Op het digibord werd het beeld juist meer horizontaal uitgerekt waardoor de hoofdrolspeler breder in beeld kwamen. Verhoeven (2011)

noemt dit soort voorvallen 'toevallige fouten'. Hierdoor neemt de consistentie en daarmee de betrouwbaarheid van de meting af. Er zijn nog een aantal punten van kritiek te noemen op dit onderzoek, waardoor de betrouwbaarheid verlaagd. De omvang van de gebruikte steekproef is relatief klein en het onderzoek wordt maar door één onderzoeker (onder begeleiding) uitgevoerd. De betrouwbaarheid van dit onderzoek wordt verhoogd door gebruik van een Likertschaal (Verhoeven, 2011). De resultaten van een betrouwbaarheidsanalyse wijzen op een goede interne consistentie, ook dit verhoogt de betrouwbaarheid.

Op grond van de resultaten van dit onderzoek zou verwacht kunnen worden dat des te meer afleveringen er gekeken worden des te groter de afname in vooroordelen zal zijn. Het kijken van een compilatie van aflevering één en vier leverde in dit onderzoek immers wel een effect op en het kijken naar enkel aflevering één niet. Dit is echter tegenstrijdig met het resultaat dat aantoonde dat het effect even groot is bij kinderen die thuis al één of meer afleveringen gekeken hadden. Dit zou er namelijk juist op kunnen wijzen dat het aantal afleveringen dat gekeken wordt er niet toe doet. Een verklaring voor deze tegenstrijdigheid kan gezocht worden in de al eerder benoemde geringe omvang en matige representativiteit van de steekproeven. Een andere verklaring hiervoor zou kunnen liggen bij het feit dat er met dit onderzoek alleen een korte termijn effect gemeten wordt. De nameting werd in dit onderzoek immers direct gedaan na het kijken van een aflevering. Wellicht is er geen sprake van een langer termijn effect, waardoor het aantal afleveringen wat de kinderen thuis gekeken hebben geen invloed meer heeft op het effect dat de serie tijdens het onderzoek gehad heeft. Omdat met dit onderzoek alleen het korte termijn effect van 'Kiloknallers' is gemeten hebben alle conclusies dus alleen betrekking op een dergelijk effect. Om uitspraken te doen over een effect op langere termijn zouden er meerdere metingen over een langere periode gedaan moeten worden. Dit verhoogt tevens de stabiliteit en daarmee de betrouwbaarheid van de meting.

Samenvattend kan er, met grote voorzichtigheid, gesteld worden dat er aanwijzingen zijn dat het kijken van 'Kiloknallers' van de VPRO, bij acht tot en met twaalf jarige kinderen van SKSG en openbare basisschool 'Karrepad' in Groningen, een korte-termijneffect heeft op de vooroordelen over overgewicht die bij hen aanwezig zijn. Het gaat hierbij om een matige tot middelmatige afname in vooroordelen. Het kijken van enkel aflevering één is niet effectief gebleken. Het kijken van een compilatie van aflevering één en vier wel. Dit effect is bij drie van de zes vooroordelen die met dit onderzoek zijn gemeten vastgesteld. Omdat dit onderzoek berust op een pre-experimenteel onderzoeksontwerp kan getwijfeld worden aan zowel de interne- als externe validiteit van dit onderzoek. Door het optreden van een aantal 'toevallige fouten', een kleine steekproef omvang en het feit dat er maar één onderzoeker heeft gewerkt aan dit onderzoek, is ook de betrouwbaarheid niet erg hoog. Er kan daarom alleen gesproken worden van een indicatie van het bestaan van een bepaald effect.

5.2 Aanbevelingen voor vervolgonderzoek

Gebaseerd op de uitkomsten en beperkingen van dit onderzoek worden een aantal aanbevelingen voor vervolgonderzoek gedaan.

Gezien het belang van dit onderzoek in combinatie met de geringe betrouwbaarheid, validiteit en daarmee representativiteit van het onderzoek wordt aanbevolen een vervolgonderzoek uit te voeren waarbij het doel overeenkomstig is met dit onderzoek, namelijk het effect van de serie 'Kiloknallers' op de mate van vooroordelen over overgewicht onderzoeken. Er wordt aanbevolen hierbij gebruik te maken van gemixte methoden, bijvoorbeeld door de inzet van de vragenlijst als kwantitatieve methode en het doen van interviews of observaties als kwalitatieve methoden. Wanneer dit op een juiste manier toegepast wordt verhoogd dit namelijk de betrouwbaarheid en validiteit van het onderzoek (Vos, 2009). Het kwantitatieve gedeelte van het onderzoek kan het beste experimenteel van aard zijn. Er zal daarom een a-selecte steekproef getrokken dienen te worden en er zal van een controlegroep gebruik gemaakt moeten worden. Daarbij wordt aangeraden een grotere steekproef te trekken uit een grotere populatie, het liefst

kinderen uit heel Nederland. Hierdoor wordt de representativiteit en bruikbaarheid verhoogd. Ook wordt aangeraden om meerdere metingen te doen over een langere periode. Op deze manier wordt niet alleen het korte termijn- maar ook het langetermijneffect gemeten. Om dit experimentele onderzoek te realiseren is het noodzakelijk om een groter onderzoeksteam in te zetten. Op deze manier stijgt ook de interbeoordelaarsbetrouwbaarheid en daarmee de gehele betrouwbaarheid van het onderzoek (Verhoeven, 2011). Voor de vragenlijst van dit onderzoek kan worden geadviseerd deze voor gebruik te testen op betrouwbaarheid en vervolgens op validiteit. Voor de betrouwbaarheid kan naast de standaard betrouwbaarheidsanalyse ook een item analyse uitgevoerd worden (Spector, 1992). Om de validiteit te testen kan een factor-analyse worden uitgevoerd.

Naast het uitvoeren van onderzoek dat lijkt op dit onderzoek, kunnen ook een aantal vervolgonderzoeken worden aanbevolen die voortborduren op dit onderzoek. Dit onderzoek heeft alleen gemeten of een bestaand tv-programma invloed heeft op vooroordelen. Welke aspecten van dit tv programma voor een eventueel effect zullen zorgen is echter niet onderzocht. Naar deze aspecten zou vervolgonderzoek gedaan kunnen worden. Er zou kunnen worden onderzocht welke aspecten binnen de serie 'Kiloknallers' voor een bepaald effect zorgen, maar er zou ook los van een specifiek programma onderzocht kunnen worden welke elementen in een tv programma kunnen zorgen voor een bepaalde attitudeverandering zoals een afname in vooroordelen.

Uit de aanleiding van dit onderzoek kan opgemaakt worden dat vooroordelen over overgewicht een maatschappelijk probleem vormen dat aandacht behoeft. Wanneer blijkt dat 'Kiloknallers' echt een goede interventie is om vooroordelen over overgewicht onder kinderen te laten afnemen, zou onderzoek gedaan kunnen worden hoe 'Kiloknallers', of gelijksoortige programma's effectiever ingezet kunnen worden bij de beïnvloeding van vooroordelen over overgewicht. Bijvoorbeeld door te onderzoeken op welke manier de kijkcijfers omhoog gebracht kunnen worden.

5.3 Aanbevelingen aan de opdrachtgever

Op basis van de uitkomsten van het onderzoek worden er een aantal aanbevelingen gedaan aan de VPRO, de opdrachtgever.

Zoals in de vorige paragraaf beschreven, is er extra onderzoek nodig om met zekerheid de invloed van 'Kiloknallers' op de mate van vooroordelen vast te stellen. Wanneer de VPRO hier meer zekerheid over wil, wordt dan ook aanbevolen een vervolgonderzoek op te starten zoals in de vorige paragraaf is omschreven.

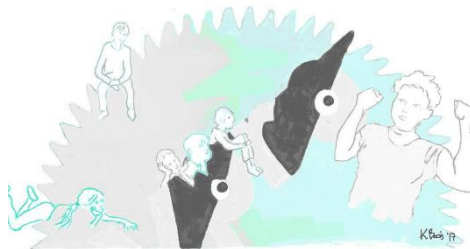
Wanneer uit vervolgonderzoek blijkt (of wanneer er op basis van dit onderzoek vanuit gegaan wordt) dat het kijken naar 'Kiloknallers' een effectieve interventie is om vooroordelen over overgewicht weg te nemen, zou de VPRO kunnen overwegen het bereik van de serie te vergroten. Dit zou bijvoorbeeld kunnen door de serie een aantal keer te herhalen op tv of door de serie via zowel online (websites en sociale media) als offline (kranten, tijdschriften, VPRO-gids etc.) platformen meer te promoten bij ouders en kinderen.

Omdat de VPRO aangegeven heeft een educatief doel te hebben met 'Kiloknallers', worden een aantal aanbevelingen gedaan voor het maken van toekomstige programma's met een soortgelijk doel. Er zijn uit de literatuurstudie van dit onderzoek een aantal factoren naar voren gekomen die een rol spelen bij het beïnvloeden van vooroordelen: het opwekken van empathie, het veranderen van de sociale norm en het opwekken van cognitieve dissonantie. Bij het maken van een nieuw vergelijkbaar programma kan worden aanbevolen rekening te houden met deze factoren. Ook het geslacht van de hoofdrolspelers is van belang, aangezien jongens eerder naar jongenshoofdrolspelers en meisjes eerder naar meisjeshoofdrolspelers empathie tonen.

Om de effectiviteit van een nieuwe programma te verhogen zou er bij het ontwerpen/ontwikkelen al rekening gehouden kunnen worden met het uiteindelijke doel. In het geval van 'Kiloknallers' was dit het verminderen van vooroordelen, maar bij een nieuw programma is er wellicht een ander educatief doel. Door een programma te ontwikkelen dat gebaseerd is op onderbouwde theorieën over het beïnvloeden van attituden en gedrag, is de effectiviteit van het programma waarschijnlijk groter. Een veel gebruikt model om de ontwikkeling van interventie programma's mee te structureren is het ASCE-model (Wiering, Pieters & Boer, 2015). Bij het ontwerpen van een nieuw programma zou dit model gebruikt kunnen worden. Het model kent vier fasen: analyse, synthese, constructie en evaluatie (Wiering, Pieters & Boer, 2015). In bijlage 7 wordt dit model verder toegelicht.

Het ontwikkelen van een educatief programma zou kunnen plaatsvinden in samenwerking met programmamakers en bijvoorbeeld één of meerdere TP-professionals. De TP-professional kan in samenwerking met de programmamakers en de VPRO helpen bij het ontwerpen van het programma. Vooral de fases van analyse en synthese kunnen uitgevoerd worden door de TP-professional. Samen met de programmamakers kan er vervolgens aan de constructie van het programma gewerkt worden. Op basis van het ontwikkelde plan kunnen de programmamakers invulling geven aan het programma. Na de implementatie van het programma kan deze geëvalueerd worden door de TP-professional. Hierbij ligt de focus op de beoordeling van de impact van het ontwikkelde programma, waarbij de hoofdvraag is of het gewenste gedrag, of in dit geval attitude, zich laat zien en laat blijven zien.

Tot slot wordt aanbevolen voortaan bij dit soort onderzoeken eerst een proefaflevering te maken en deze via een effectmeting te onderzoeken voor dat de rest van de afleveringen worden opgenomen.

Einde scriptie, begin van iets nieuws...

Literatuurlijst

- Ata, R. N., & Thompson, J. K. (2010). Weight bias in the media: A review of recent research. *Obesity Facts*, 3(1), 41-46.
- Baarda, D. B., Goede, M. P. M., & Dijkum, C. J. (2011). *Basisboek statistiek met SPSS: handleiding voor het verwerken en analyseren van en rapporteren over (onderzoeks) gegevens*. Groningen/Houten, Nederland: Noordhoff Uitgevers.
- Batson, C. D., & Ahmad, N. Y. (2009). Using empathy to improve intergroup attitudes and relations. *Social Issues and Policy Review*, 3(1), 141-177.
- Bell, S. K., & Morgan, S. B. (2000). Children's attitudes and behavioral intentions toward a peer presented as obese: Does a medical explanation for the obesity make a difference?. *Journal of Pediatric Psychology*, 25(3), 137-145.
- Centraal Bureau voor de Statistiek. (2012). *Steeds meer overgewicht*. Geraadpleegd op: <https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2012/27/steeds-meer-overgewicht>
- Conrad, I., Schulze, B., Corrieri, S., Heider, D., Schomerus, G., & Riedel-Heller, S. G. (2014). The film festival "AUSNAHME| ZUSTAND"(State of Emergency)—Do feature films and documentaries on mental health reduce stigma and influence help-seeking attitudes?. *Psychiatry research*, 220(3), 1043-1050.
- Crandall, C. S., Eshleman, A., & O'Brien, L. T. (2002). Social norms and the expression and suppression of prejudice. *Journal of Personality and Social Psychology*, 82, 359-78.
- De Jong, W. (1980). The stigma of obesity: The consequences of naive assumptions concerning the causes of physical deviance. *Journal of Health and Social Behavior*, 75-87.
- Teachman, B. A., Falkner, N. H., French, S. A., Jeffery, R. W., Neumark-Sztainer, D., Sherwood, N. E., & Morton, N. (1999). Mistreatment due to weight: prevalence and sources of perceived mistreatment in women and men. *Obesity*, 7(6), 572-576.
- Felten, H., Emmen, M., & Keuzenkamp, S. (2015). *Do the right thing: de plausibiliteit van interventies voor vergroting van acceptatie van homoseksualiteit*. Movisie.
- Galinsky, A. D., & Moskowitz, G. B. (2000). Perspective-taking: decreasing stereotype expression, stereotype accessibility, and in-group favoritism. *Journal of personality and social psychology*, 78(4), 708.
- Gapinski, K. D., Brownell, K. D., Rawlins, M., & Jeyaram, S. (2003). Demonstrations of implicit anti-fat bias: the impact of providing causal information and evoking empathy. *Health Psychology*, 22(1), 68.
- Glind, van de, G. (2009). Verslaving is een (hersenen) ziekte: consequenties voor verzekerings- en bedrijfsartsen. *TBV-Tijdschrift voor Bedrijfs- en Verzekeringsgeneeskunde*, 17(5), 192-194.
- Gortmaker, S. L., Must, A., Perrin, J. M., Sobol, A. M., & Dietz, W. H. (1993). Social and economic consequences of overweight in adolescence and young adulthood. *New England journal of medicine*, 329(14), 1008-1012.
- Grant, S. L., Mizzi, T., & Anglim, J. (2016). 'Fat, four-eyed and female' 30 years later: A replication of Harris, Harris, and Bochner's (1982) early study of obesity stereotypes. *Australian Journal of Psychology*, 68(4), 290-300.
- Greenberg, B. S., Eastin, M., Hofschire, L., Lachlan, K., & Brownell, K. D. (2003). Portrayals of overweight and obese individuals on commercial television. *American journal of public health*, 93(8), 1342-1348.
- Hilbert, A., Rief, W., & Braehler, E. (2007). What determines public support of obesity prevention?. *Journal of epidemiology and community health*, 61(7), 585-590.

- Huston, A. C., Wright, J. C., Fitch, M., Wroblewski, R., & Piemyat, S. (1997). Effects of documentary and fictional television formats on children's acquisition of schemata for unfamiliar occupations. *Journal of Applied Developmental Psychology*, 18(4), 563-586.
- Igartua, J. J., & Barrios, I. (2012). Changing real-world beliefs with controversial movies: Processes and mechanisms of narrative persuasion. *Journal of Communication*, 62(3), 514-531.
- IBM. (2012). Statistical Package for the Social Sciences 21 [statistiek programma]. New York, US: IBM Corporation.
- Kim, S. H., & Anne Willis, L. (2007). Talking about obesity: News framing of who is responsible for causing and fixing the problem. *Journal of health communication*, 12(4), 359-376.
- Limburg1 (2017, 20 Januari). *Programmamaker Charlotte Hoogakker over het VPRO programma Kiloknallers* [Audio file]. Geraadpleegd op: <https://l1.nl/programmamaker-charlotte-hoogakker-over-het-vpro-programma-Kiloknallers-126098/>
- Monteith, M. J., Deneen, N. E., & Tooman, G. D. (1996). The effect of social norm activation on the expression of opinions concerning gay men and Blacks. *Basic and Applied Social Psychology*, 18(3), 267-288.
- Nieuwsbank (2002). *Voedingscentrum start meerjarencampagne 'maak je niet dik!'*. Geraadpleegd op: <http://www.nieuwsbank.nl/inp/2002/12/11/R201.htm>
- Nederlands Jeugd Instituut. (z.j). *Effectgrootte*. Geraadpleegd op: <http://www.nji.nl/Effectgrootte>
- Oliver, J. E., & Lee, T. (2005). Public opinion and the politics of obesity in America. *Journal of health politics, policy and law*, 30(5), 923-954.
- Puhl, R. M., Schwartz, M. B., & Brownell, K. D. (2005). Impact of perceived consensus on stereotypes about obese people: a new approach for reducing bias. *Health Psychology*, 24(5), 517.
- Richardson, S. A., Goodman, N., Hastorf, A. H., & Dornbusch, S. M. (1961). Cultural uniformity in reaction to physical disabilities. *American Sociological Review*, 241-247.
- Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu. (2016). *Overgewicht kinderen*. Geraadpleegd op: <https://www.volksgezondheidenzorg.info/onderwerp/overgewicht/cijfers-context/huidige-situatie#node-overgewicht-kinderen>
- Sechrist, G. B., & Milford, L. R. (2007). The influence of social consensus information on intergroup helping behavior. *Basic and Applied Social Psychology*, 29(4), 365-374.
- Sikorski, C., Luppia, M., Kaiser, M., Glaesmer, H., Schomerus, G., König, H. H., & Riedel-Heller, S. G. (2011). The stigma of obesity in the general public and its implications for public health-a systematic review. *BMC public health*, 11(1), 661.
- Singhal, A., Cody, M. J., Rogers, E. M., & Sabido, M. (Eds.). (2003). *Entertainment-education and social change: History, research, and practice*. Routledge.
- Sire (2005). *Overgewicht bij kinderen*. Geraadpleegd op: <http://sire.nl/campagnes/overgewicht-bij-kinderen>
- SKSG (z.j). *Over SKSG*. Geraadpleegd op 6 Juni 2017, op: <https://sksg.nl/over-sksg/>
- Spector, P. E. (1992). *Summated rating scale construction: An introduction* (No. 82). Sage University Paper.
- Staffieri, J. R. (1967). A study of social stereotype of body image in children. *Journal of personality and social psychology*, 7(1p1), 101.
- Stangor, C., Sechrist, G. B., & Jost, J. T. (2001). Changing racial beliefs by providing consensus information. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 27(4), 486-496.
- Stichting Ik Kies Bewust. (z.j). *Stichting Ik Kies Bewust*. Geraadpleegd op 9 juni 2017: <https://www.hetvinkje.nl/organisatie/stichting-ik-kies-bewust/>
- Throsby, K. (2007). "How could you let yourself get like that?": Stories of the origins of obesity in accounts of weight loss surgery. *Social science & medicine*, 65(8), 1561

- Tiggemann, M., & Rothblum, E. D. (1988). Gender differences in social consequences of perceived overweight in the United States and Australia. *Sex Roles*, 18(1-2), 75-86.
- Todd, A. R., Bodenhausen, G. V., & Galinsky, A. D. (2012). Perspective taking combats the denial of intergroup discrimination. *Journal of Experimental Social Psychology*, 48(3), 738-745.
- Todd, A. R., & Galinsky, A. D. (2014). Perspective-Taking as a Strategy for Improving Intergroup Relations: Evidence, Mechanisms, and Qualifications. *Social and Personality Psychology Compass*, 8(7), 374-387.
- Veen-Roelofs, J. (2013). De behandeling van overgewicht bij kinderen. In *Informatorium Voeding en Diëtetiek-Dieetleer* (pp. 845-861). Bohn Stafleu van Loghum.
- Verhoeven, N. (2011). *Wat is onderzoek?*. Amsterdam, Nederland: Boom Lemma Uitgevers.
- Vescio, T. K., Sechrist, G. B., & Paolucci, M. P. (2003). Perspective taking and prejudice reduction: The mediational role of empathy arousal and situational attributions. *European Journal of Social Psychology*, 33(4), 455-472.
- Vos, H.J. (2009). *Social Research Methods. Fourth Edition, by David Dooley*. [compilatie voor de Universiteit Twente]. Engeland, Essex: Pearson.
- Vorderer, P., Klimmt, C., & Ritterfeld, U. (2004). Enjoyment: At the heart of media entertainment. *Communication theory*, 14(4), 388-408.
- VPRO (2014). *VPRO Grensverkenners sinds 1926. Beleidsplan 2016-2020* [Beleidsplan]. Geraadpleegd op: <https://www.vpro.nl/over-de-vpro/organisatie.html>
- Walma van der Molen, J. H., & van der Voort, T. H. (1997). Children's recall of television and print news: A media comparison study. *Journal of Educational Psychology*, 89(1), 82.
- Wittenbrink, B., & Henly, J. R. (1996). Creating social reality: Informational social influence and the content of stereotypic beliefs. *Personality and social psychology bulletin*, 22(6), 598-610.
- Wiering, C.H., Pieters, J.M & Boer, H. (2015). *Intervention Design and Evaluation in Psychology*. Nederland, Enschede: Universiteit Twente.
- Zitek, E. M., & Hebl, M. R. (2007). The role of social norm clarity in the influenced expression of prejudice over time. *Journal of Experimental Social Psychology*, 43(6), 867-876.

Bijlage 1: Vragenlijst

VRAGENLIJST

In deze vragenlijst wordt gevraagd naar jouw mening. Probeer eerlijk te zijn bij het beantwoorden van de vragen op dit formulier. De antwoorden krijgt alleen de onderzoeker te lezen, verder niemand. Dus ook je meester, juf en je familie krijgen niets te lezen. Er bestaan geen goede of foute antwoorden. Het gaat om jou mening. Jouw naam, klas, leeftijd en geslacht worden gevraagd om de verschillende vragenlijsten uit elkaar te kunnen houden. Het is voor het onderzoek niet van belang hoe je heet en er wordt verder ook niks mee gedaan.

Probeer altijd een antwoord in te vullen ook als je twijfelt. Per vraag mag je maar 1 kruisje plaatsen. Lees elke vraag goed door en geef het antwoord dat het eerste in je op komt. Als je de vraag niet begrijpt, steek dan je vinger op.

De vragenlijst bestaat uit 27 vragen waarbij je op vijf manieren kunt antwoorden:

- 1= helemaal mee oneens
- 2= mee oneens
- 3= niet eens/niet oneens
- 4= mee eens
- 5= helemaal mee eens

Bij elke vraag zet je een kruisje achter het antwoord dat het beste bij jou mening past.

Voorbeeldvraag

	1. helemaal mee oneens	2. Mee oneens	3. niet mee eens/niet mee oneens	4. mee eens	5. helemaal mee eens
1. Buitenspelen is leuk		X			

In dit voorbeeld is iemand het er niet mee eens dat buitenspelen leuk is, daarom zet hij bij '2. Mee oneens' een kruisje.

Het invullen van de vragenlijst duurt ongeveer 15-20 minuten. Succes!

Naam:

Achternaam:

omcirkel wat van toepassing is

Ik ben een: Meisje / Jongen

Ik vind mezelf dik: JA NEE

Ik zit in groep:

Ik ben jaar oud

	1. helemaal mee oneens	2. Mee oneens	3. niet mee eens/niet mee oneens	4. mee eens	5. helemaal mee eens
1. Ik vind dikke kinderen minder leuk dan andere kinderen					
2. Ik speel liever met kinderen die niet dik zijn dan met kinderen die wel dik zijn					
3. Ik vind dikke kinderen er net zo mooi uitzien als andere kinderen					
4. Dikke kinderen zijn minder vrolijk dan andere kinderen					
5. Dikke kinderen liegen meer dan andere kinderen					
6. Dikke kinderen werken minder hard op school dan andere kinderen					
7. Als je dik bent is dat je eigen schuld					
8. Als je dik bent moet je dit probleem zelf oplossen					
9. Kinderen die niet kunnen afvallen doen niet hard genoeg hun best					
10. Je kan dikker zijn omdat je zo geboren bent					
11. Je kan dikker zijn omdat je ouders dat ook zijn					
12. De één wordt sneller dik van ongezond eten dan de ander					
13. Dikke kinderen eten de hele dag koekjes of snoepjes					

	1. helemaal mee oneens	2. Mee oneens	3. niet mee eens/niet mee oneens	4. mee eens	5. helemaal mee eens
14. Dikke kinderen zijn luier dan andere kinderen					
15. Dikke kinderen kunnen minder goed sporten					
16. Het is makkelijk om af te vallen					
17. Als je wilt afvallen moet je gewoon minder ongezond eten en meer bewegen					
18. Het is moeilijk om te stoppen met ongezonde dingen eten als je hier aan verslaafd bent					
19. Ik vind het knap als dikke kinderen van lekkere dingen af kunnen blijven					
20. Het is je eigen schuld als je gepest wordt, omdat je dik bent					
21. Het is logisch dat kinderen die dik zijn worden gepest					

'Kiloknallers' is een programma van de VPRO dat een aantal weken terug elke zondag om 9:25 op tv is geweest.

Heb je al eens een aflevering gezien van de serie 'Kiloknallers'?

Kruis het juiste antwoord aan

JA

☐

NEE

☐

Als je bij de vorige vraag JA hebt geantwoord:

Hoeveel afleveringen van de serie 'Kiloknallers' heb je gezien?

Omcirkel het aantal aflevering dat je gezien hebt

1 2 3 4 5 6 7 8

Bijlage 2: Onderbouwing en constructie van de vragenlijst

Deelvraag 1	
<i>Boodschap: Oordeel niet zomaar over kinderen met obesitas</i>	
<i>Vooroordeel: Kinderen die te dik zijn, zijn minderwaardig aan kinderen die niet te dik zijn.</i>	
Item	Bron
1. Ik vind dikke kinderen minder leuk dan andere kinderen	<i>BRON 1: plaatjes van dikke kinderen worden stelselmatig op de laatste plek gezet wanneer gevraagd word verschillende plaatjes op volgorde te zetten van leuk naar minder leuk</i> <i>BRON 16: AFAT: 13. I'd lose respect for a friend who started getting fat.</i> <i>-23. Being fat is sinful.</i> <i>-14. Most fat people are boring</i> <i>- 11. If I have to choice, I'd rather not sit next to a fat person.</i>
2. Ik speel liever met kinderen die niet dik zijn dan met kinderen die wel dik zijn	<i>BRON 3: Dikke mensen zijn minder aantrekkelijk.</i> <i>BRON 4: Dikke kinderen zijn minder aantrekkelijk en minder populair.</i> <i>BRON 5: Dikke mensen zijn sociaal onaantrekkelijk</i> <i>BRON 16: AFAT: - 13. I'd lose respect for a friend who started getting fat.</i> <i>-14. Most fat people are boring</i> <i>-26. I prefer not to associate with fat people.</i> <i>-2. If I were single, I would date a fate person</i> <i>-11. If I have to choice, I'd rather not sit next to a fat person.</i>
3. Ik vind dikke kinderen net zo mooi als andere kinderen	<i>BRON 3: dikke mensen zijn minder aantrekkelijk.</i> <i>BRON 4: Dikke kinderen zijn minder aantrekkelijk</i> <i>BRON 5: Dikke mensen zijn sociaal onaantrekkelijk</i> <i>BRON 16: AFAT 5. Fat people are physically unattractive.</i>
4. Dikke kinderen zijn minder vrolijk dan andere kinderen	<i>BRON 3: Dikke mensen zijn minder vrolijk</i> <i>BRON 4: Dikke kinderen zijn minder vrolijk</i> <i>BRON 16: AFAT -28. Most fat people are moody and hard to get along with.</i>
5. Dikke kinderen liegen meer dan andere kinderen	<i>BRON 2: Dikke kinderen liegen vaker</i> <i>BRON 5: dikke kinderen zijn vaker oneerlijk</i>
6. Dikke kinderen werken minder hard op school dan andere kinderen	<i>BRON 2: dikke kinderen zijn lui.</i> <i>BRON 3: Dikke mensen zijn lui.</i> <i>BRON 4: dikke kinderen werken minder hard.</i> <i>BRON 5: Dikke kinderen zijn minder productief</i>

Deelvraag 2:

Boodschap: het is niet zo simpel als 'eigen schuld dikke bult'

voooroordeel: als je dik bent is dat je eigenschuld

Item	Bron
7. Als je dik bent is dat je eigen schuld	<i>BRON 8: de opvatting van het grote publiek is dat een verslaving je eigen schuld is.</i> <i>BRON 9: dik zijn wordt gezien als je eigen schuld.</i> <i>BRON 10: hoge bereidheid voor steun voor preventies waarbij de focus ligt op de individuele gedragsverandering, maar niet voor veranderingen in regelgeving of voorschriften op dit gebied.</i> <i>BRON 11: beleid gericht op obesitas krijgt relatief weinig steun en obesitas wordt nog steeds zien als gevolg van individueel falen in plaats van als gevolg van genetische- of omgevingsfactoren.</i> <i>BRON 12: De afgelopen tien jaar heeft in de Amerikaanse media de nadruk vooral gelegen op de persoonlijke oorzaken en oplossingen van obesitas, in plaats van op de maatschappelijke oorzaken en oplossingen voor dit probleem</i> <i>BRON 13: 'Ik kies bewust' campagne → je moet zelf bewust kiezen, het is jou probleem. Als je te dik bent heb jij niet bewust gekozen.</i> <i>BRON 16: AFAT: -1. There's no excuse for being fat.</i> <i>-46. Fat people obviously have a character flaw, otherwise they wouldn't become fat</i>
8. Als je dik bent moet je dit probleem zelf oplossen	<i>BRON 6 reclame campagne 'maak je niet dik' legt de nadruk op je eigen verantwoordelijkheid en kan het idee geven dat dikke mensen zichzelf bewust dik gemaakt hebben of gewoon niet genoeg hun best doen.</i> <i>BRON 10 zie item 7.</i> <i>BRON 12 zie item 7</i> <i>BRON 16 AFAT: 16. Society is too tolerant of fat people</i> <i>1. There's no excuse for being fat.</i>
9. Kinderen die niet kunnen afvallen doen niet hard genoeg hun best	<i>BRON 6 zie item 8</i> <i>BRON 8 zie item 7</i> <i>BRON 11 item 7</i> <i>BRON 13 zie item 7</i> <i>BRON 14 Er heerst een aanname dat obesitas simpel onder controle kan worden gehouden door minder te consumeren en de fysieke activiteit te verhogen.</i> <i>BRON 6reclame campagnes 'maak je niet dik' → Kan worden opgevat als: het is eenvoudig om van overgewicht af te komen.</i> <i>BRON 7: 'Denk niet te licht over overgewicht. Zeg vaker nee' SIRE campagne. → Kan worden opgevat als: Door nee te zeggen tegen kinderen voorkom je overgewicht, zo simpel is het.</i> <i>BRON 14 Er heerst een aanname dat obesitas simpel onder controle kan worden gehouden door minder te consumeren en de fysieke activiteit te verhogen.</i> <i>BRON 16: AFAT: -1. There's no excuse for being fat.</i> <i>-25. Fat people have no will power.</i>

Deelvraag 3 <u>Boodschap:</u> ieder lichaam werkt anders <u>voooroordeel:</u> ik ben niet te dik, dus iemand anders hoeft ook niet te dik te zijn	
Item	Bron
10. Je kan dikker zijn omdat je zo geboren bent	BRON 11 obesitas wordt nog steeds zien als gevolg van individueel falen in plaats van als gevolg van genetische- of omgevingsfactoren. Dit item gaat over en genetische factor BRON 16: AFAT -35. The idea that genetics causes people to be fat is just an excuse.
11. Je kan dikker zijn omdat je ouders dat ook zijn	<i>BRON 11 zie item 10</i> <i>BRON 16: AFAT -35. The idea that genetics causes people to be fat is just an excuse.</i>
12. De één wordt dikker van ongezond eten dan de ander	<i>BRON 11 zie item 10</i> <i>BRON 16: AFAT -35. The idea that genetics causes people to be fat is just an excuse.</i>

Deelvraag 4 <u>Boodschap:</u> dikke kinderen zitten niet de hele dag op de bank chips te eten <u>voooroordeel:</u> dikke kinderen zitten de hele dag op de bank chips te eten	
Item	Bron
13. Dikke kinderen eten de hele dag koekjes of snoepjes	<i>BRON 3: dikke mensen zijn genotzuchtiger.</i> <i>BRON 16: AFAT :</i> <i>-12. Fat people don't care about anything except eating</i> <i>-45. Fat people do not necessarily eat more than other people.</i> <i>-4. Most fat people buy too much junk food.</i>
14. Dikke kinderen zijn luijer dan andere kinderen	<i>BRON 2: Dikke kinderen zijn luijer</i> <i>BRON 3: Dikke mensen zijn luijer</i> <i>BRON 4: Dikke kinderen werken minder hard,</i> <i>BRON 5: dikke mensen zijn minder productief, ongedisciplineerd</i> <i>BRON 16: AFAT:</i> <i>-21. Fat people are just as competent in their work as anyone.</i> <i>-19. Most fat people are lazy.</i>
15. Dikke kinderen kunnen minder goed sporten	<i>BRON 4: dikke kinderen zijn minder gespierd, dikke kinderen zijn minder atletisch</i> <i>BRON 16: AFAT: -17. When fat people exercise, they look ridiculous.</i> <i>-40. People who are fat have as much physical coordination as anyone.</i>

Deelvraag 5 <u>Boodschap:</u> het is moeilijk om te gaan met een eetverslaving <u>voooroordeel:</u> het is simpel om van een eetverslaving af te komen (je moet gewoon minder eten)	
Item	Bron
16. Als je wil afvallen moet je gewoon minder eten en meer bewegen	<i>BRON 6: reclame campagne 'maak je niet dik' → kan worden opgevat als: het is eenvoudig om van overgewicht af te komen.</i> <i>BRON 7: 'Denk niet te licht over overgewicht. Zeg vaker NEE' kan worden opgevat als: Door nee te zeggen tegen kinderen voorkom je overgewicht, zo simpel is het.</i> <i>BRON 14: Er heerst een aanname dat obesitas simpel onder controle kan worden gehouden door minder te consumeren en de fysieke activiteit te verhogen.</i> <i>BRON 16: AFAT: 22. If fat people really wanted to lose weight they could.</i>
17. Het is moeilijk om te stoppen met ongezonde dingen eten als je hier aan verslaafd bent	<i>BRON 6,7,14 zie item 16.</i> <i>BRON 16: AFAT: 22. If fat people really wanted to lose weight they could.</i>
18. Ik vind het knap als dikke kinderen van lekkere dingen af kunnen blijven	<i>BRON 6,7,14 zie item 16.</i> <i>BRON 16: AFAT: 22. If fat people really wanted to lose weight they could.</i>

Deelvraag 6 <u>Boodschap:</u> pesten is stom <u>voooroordeel:</u> Het is logisch dat kinderen die te dik zijn worden gepest	
Item	Bron
19. Kinderen die dik zijn mag je niet pesten	<i>BRON 4: kinderen die dikker zijn worden door kinderen als minder populair bestempeld. De kans dat kinderen die minder populair zijn gepest worden is groter dan kinderen die minder populair zijn (bron?). De vraag is of kinderen ook vinden dat je deze kinderen mag pesten.</i> <i>BRON 2 Omdat uit bron 2 blijkt dat er het vooroordeel bestaat dat dikke kinderen meer ruzie maken, gemener zijn en meer liegen, zou de aanname kunnen bestaan onder kinderen dat het logisch is dat dikke kinderen gepest worden. Ze zijn immers minder leuk en lief dan andere kinderen.</i> <i>BRON 16: 2 AFAT: -9. If bad things happen to fat people, they deserve it.</i> <i>-3. Jokes about fat people are funny.</i> <i>-47. It makes me angry to hear anybody say insulting things about people because they are fat.</i>
20. Het is je eigen schuld als je gepest wordt omdat je dik bent	<i>BRON 4 zie item 19</i> <i>BRON 2 zie item 19</i> <i>Te dik zijn vaak gezien als je eigen schuld (BRON 8, 9, 10, 11, 12) en iets dat simpel is om op te lossen met gezond eten en bewegen (BRON 14). De aanname zou kunnen zijn dat het dan ook je eigen schuld is dat je gepest wordt. Je zou immers dit probleem zelf simpel kunnen oplossen en dan hoef je ook niet gepest te worden.</i> <i>BRON 16: zie item 19</i>

21. Het is logisch dat kinderen die dik zijn worden gepest	BRON 4,2 / 8, 9, 10, 11, 12 / 14 zie item 25 en 26 BRON 16: zie item 19
--	--

BRON 1 Richardson et al. (1961) deden in 1961 een onderzoek onder 10 en 11 jarige kinderen. Hen werd gevraagd om 6 tekeningen van kinderen op volgorde te leggen van leuk naar minst leuk. Het kind zonder enkele lichamelijke handicap kreeg continue de voorkeur. Het kind met een been brace en krukken stond op de tweede plek. Op de derde plek kwam het kind met een rolstoel. Op de vierde plek het kind waarbij de linker hand mist. Op de vijfde plek een kind met verminking in het gezicht aan de linker kant van de mond en op de laatste plaats een kind met obesitas. Opvallend was dat in alle steekproeven van dit onderzoek precies dezelfde resultaten naar voren kwamen. → vooroordeel: Een kind zonder obesitas is leuker dan een kind met obesitas.

BRON 2 Staffieri (1967) liet in zijn onderzoek drie verschillende silhouetten, een dikke, een gespierde en een dunne, aan kinderen van 6 tot 10 jaar zien. Uit het onderzoek bleek dat de dikke silhouetten niet favoriet waren en met name als sociaal agressief werden beschouwd. Deze werden door de kinderen, meer dan de andere twee type silhouetten, beoordeeld tot lui, ondeugend, ruzie makend, gemeen, slordig, liegend, vergeetachtig, lelijk, vies en dom. → vooroordelen: dikke kinderen zijn luiër dan andere kinderen. Dikke kinderen zijn ondeugender dan andere kinderen. Dikke kinderen maken meer ruzie dan andere kinderen. Dikke kinderen zijn gemener dan andere kinderen. Dikke kinderen liegen meer dan andere kinderen. Dikke kinderen zijn vergeetachtiger dan andere kinderen. Dikke kinderen zijn lelijker dan andere kinderen. Dikke kinderen zijn viezer dan andere kinderen. Dikke kinderen zijn dommer dan andere kinderen.

BRON 3 Uit onderzoek van Tiggeman en Rothblum (1988) onder studenten op een universiteit van zuid australië en de universiteit van Vermont (USA), bleek dat zowel mannen als vrouwen in beide culturen mensen met obesitas significant meer negatief stereotyperen dan mensen die geen obesitas hebben. Dikke mensen werden door de studenten gezien als minder vrolijk en minder zelf verzekerd. Ook werden ze gezien als meer genotzuchtig, minder zelf discipline, luiër en minder aantrekkelijk. De negatieve stereotypes waren meer heersend voor het vrouwelijk doelwit en de vrouwelijke onderzochten maakten een duidelijker onderscheid tussen dikke en dunne mensen. → Vooroordelen: dikke mensen zijn minder vrolijk. Dikke mensen zijn minder zelfverzekerd. Dikke mensen zijn genotzuchtiger. Dikke mensen hebben minder zelf-discipline. Dikke mensen zijn luiër. Dikke mensen zijn minder aantrekkelijk.

BRON 4 In een experiment van Harris, Harris and Bochner (1982) onder Australische universiteitsstudenten werden negatieve stereotypering van personen met overgewicht en mensen die een bril dragen gevonden. Dertig jaar later, in 2016, werd een replica van deze studie uitgevoerd. Mensen met overgewicht werden ook in dit onderzoek negatief gestereotypeerd. Mensen met ondergewicht werden gezien als minder actief, minder aantrekkelijk, minder gespierd, minder populair, minder succesvol, minder hardwerkend, minder atletisch en minder vrolijk dan mensen met een gemiddeld gewicht. De conclusie van het onderzoek is dat de negatieve stereotypering van mensen heeft aangehouden de afgelopen dertig jaar. → Vooroordelen: dikke kinderen zijn minder actief, dikke kinderen zijn minder aantrekkelijk, dikke kinderen zijn minder gespierd, dikke kinderen zijn minder populair, dikke kinderen zijn minder succesvol, dikke kinderen zijn minder hardwerkend, dikke kinderen zijn minder atletisch, dikke kinderen zijn minder vrolijk.

BRON 5 Onderzoek heeft bevestigd dat negatieve stereotypes over mensen met obesitas aanwezig zijn. Zij worden gezien als ongedisciplineerd, oneerlijk, slordig, sociaal onaantrekkelijk, niet seksueel

vaardig, minder productief (Clayson & Klassen, geciteerd in Greenberg, Eastin, Hofschire Lachlan & Brownell, 2013 ; Harris, Walters & Waschull, geciteerd in Greenberg et al., 2013)

BRON 6 reclame campagne van het voedingscentrum: 'maak je niet dik' (Nieuwsbank, 2002) → het is eenvoudig om van overgewicht af te komen

BRON 7 Sire (2005) startte in 2005 de campagne 'Denk niet te licht over overgewicht. Zeg vaker nee'

BRON 8 Citaat: "In de opvatting van het grote publiek, en dus van 'ons allemaal', wordt verslaving beschouwd als een gevolg van een gebrek aan wilskracht. " (Van de Glind, 2009)

BRON 9 Citaat: "Dik zijn wordt gezien als 'eigen schuld'.." p.846 (Veen-Roelafs, 2013)

BRON 10 De resultaten van een Duits onderzoek naar de publieke steun voor preventies gericht op obesitas, lieten zien dat er een hoge bereidheid is voor steun voor preventies waarbij de focus ligt op de individuele gedragsverandering, maar niet voor veranderingen in regelgeving of voorschriften op dit gebied (Hilbert, Rief & Breahler, 2007) . → vooroordelen: het is je eigen schuld als je te dik bent.

BRON 11 Uit het onderzoek van Oliver en Lee (2005) bleek onder anderen dat de meeste Amerikanen, in tegenstelling tot gezondheid-experts, zich niet serieus bezig houden met obesitas, beleid gericht op obesitas relatief weinig steunen en obesitas nog steeds zien als gevolg van individueel falen in plaats van als gevolg van genetische- of omgevingsfactoren.

BRON 12 De afgelopen tien jaar heeft in de Amerikaanse media de nadruk vooral gelegen op de persoonlijke oorzaken en oplossingen van obesitas, in plaats van op de maatschappelijke oorzaken en oplossingen voor dit probleem Kim & Anne Willis (2007). → vooroordeel: Het is je eigen schuld dat je te dik bent.

BRON 13 'Ik kies bewust' (2006).

BRON 14 Er heerst een aanname dat obesitas simpel onder controle kan worden gehouden door minder te consumeren en de fysieke activiteit te verhogen. Dit zorgt er voor dat diegenen die last hebben van overgewicht bijzonder kwetsbaar zijn voor morele afkeuring (Throsby, 2007).

BRON 15 Uit een literatuur onderzoek van Silkorski, Lupp, Gleasmer, Schomerus König & Riedel (2011) blijkt dat hoewel externe invloeden op overgewicht ook terug te vinden zijn, interne individuele factoren als belangrijker worden beschouwd in de literatuur. -> vooroordeel: het is je eigen schuld als je dik bent.

BRON 16

23 van de 47 vragen van de AFAT zijn gekoppeld aan vragen uit de vragenlijst

Antifat Attitudes Test (AFAT) (Lewis, Cash & Bubbs-Lewis, (1997))

- 9. If fat people don't get hired, it's their own fault. ?
- 12. Fat people don't care about anything except eating
- 13. I'd lose respect for a friend who started getting fat.
- 14. Most fat people are boring
- 16. Society is too tolerant of fat people
- 17. When fat people exercise, they look ridiculous.

21. Fat people are just as competent in their work as anyone.
23. Being fat is sinful.
26. I prefer not to associate with fat people.
28. Most fat people are moody and hard to get along with.
29. If bad things happen to fat people, they deserve it.
2. If I were single, I would date a fat person
5. Fat people are physically unattractive.
40. People who are fat have as much physical coordination as anyone.
1. There's no excuse for being fat.
4. Most fat people buy too much junk food.
19. Most fat people are lazy.
22. If fat people really wanted to lose weight they could.
25. Fat people have no will power.
35. The idea that genetics causes people to be fat is just an excuse.
45. Fat people do not necessarily eat more than other people.
3. Jokes about fat people are funny.
46. Fat people obviously have a character flaw, otherwise they wouldn't become fat
47. It makes me angry to hear anybody say insulting things about people because they are fat.

Literatuurlijst vragenlijst

- van de Glind, G. (2009). Verslaving is een (hersens) ziekte: consequenties voor verzekerings en bedrijfsartsen. *TBV-Tijdschrift voor Bedrijfs-en Verzekeringsgeneeskunde*, 17(5), 192-194.
- Greenberg, B. S., Eastin, M., Hofschire, L., Lachlan, K., & Brownell, K. D. (2003). Portrayals of overweight and obese individuals on commercial television. *American journal of public health*, 93(8), 1342-1348.
- Hilbert, A., Rief, W., & Braehler, E. (2007). What determines public support of obesity prevention?. *Journal of epidemiology and community health*, 61(7), 585-590.
- Lewis, R. J., Cash, T. F., & Bubb-Lewis, C. (1997). Prejudice toward fat people: the development and validation of the antifat attitudes test. *Obesity*, 5(4), 297-307.
- Kim, S. H., & Anne Willis, L. (2007). Talking about obesity: News framing of who is responsible for causing and fixing the problem. *Journal of health communication*, 12(4), 359-376.
- Nieuwsbank (2002). Voedingscentrum start meerjarencampagne 'maak je niet dik!'. Geraadpleegd op: <http://www.nieuwsbank.nl/inp/2002/12/11/R201.htm>
- Oliver, J. E., & Lee, T. (2005). Public opinion and the politics of obesity in America. *Journal of health politics, policy and law*, 30(5), 923-954.
- Richardson, S. A., Goodman, N., Hastorf, A. H., & Dornbusch, S. M. (1961). Cultural uniformity in reaction to physical disabilities. *American Sociological Review*, 241-247.
- Sikorski, C., Luppia, M., Kaiser, M., Glaesmer, H., Schomerus, G., König, H. H., & Riedel-Heller, S. G. (2011). The stigma of obesity in the general public and its implications for public health-a systematic review. *BMC public health*, 11(1), 661.
- Sire (2005). *Overgewicht bij kinderen*. Geraadpleegd op: <http://sire.nl/campagnes/overgewicht-bij-kinderen>
- Throsby, K. (2007). "How could you let yourself get like that?": Stories of the origins of obesity in accounts of weight loss surgery. *Social science & medicine*, 65(8), 1561

1571.

Staffieri, J. R. (1967). A study of social stereotype of body image in children. *Journal of personality and social psychology*, 7(1p1), 101.

Tiggemann, M., & Rothblum, E. D. (1988). Gender differences in social consequences of perceived overweight in the United States and Australia. *Sex Roles*, 18(1-2), 75-86.

Veen-Roelofs, J. (2013). De behandeling van overgewicht bij kinderen. In *Informatorium Voeding en Diëtetiek-Dieetleer* (pp. 845-861). Bohn Stafleu van Loghum.

Bijlage 3: Poster uitnodiging onderzoek

Dit is de uitnodiging voor obs Karrepad. De uitnodiging voor de SKSG locaties is ongeveer gelijk aan deze uitnodiging.

Uitnodiging onderzoekproject 'Kiloknallers'

Groningen, 24-02-2017

Beste heer/mevrouw,

De laatste jaren neemt het aantal kinderen met overgewicht en obesitas wereldwijd steeds meer toe, ook in Nederland. Hoewel dit een belangrijk gezondheidsprobleem is om aan te pakken, is het ook belangrijk om oog te hebben voor het sociale stigma rond om kinderen met overgewicht of obesitas. Het programma 'Kiloknallers' van de VPRO duikt in het leven van 5 kinderen met obesitas en laat zien hoe het nu écht is om zwaar te zijn.

Ik ben Kim Booij, vierdejaars toegepaste psychologie student en bezig met mijn afstudeeronderzoek over het programma 'Kiloknallers'. In opdracht van de VPRO wil ik onderzoeken in hoeverre de boodschappen die in de serie verwerkt zitten overkomen op de doelgroep (kinderen van 9 t/m 12).

Voor dit onderzoek ben ik opzoek naar scholen die mee willen werken aan dit onderzoek. Bij deze wil ik OBS Karrepad graag uitnodigen om mee te doen. Het onderzoek richt zich op groep 6, 7 en 8, omdat dit de doelgroep is van de serie. Het onderzoek bestaat uit het kijken naar een aantal afleveringen (de hoeveelheid in overleg met de school) van de serie en het afnemen van een vragenlijst. Daarnaast ben ik opzoek naar een aantal kinderen waar ik een kort (individueel) interviewtje bij kan afnemen. Voor deze kinderen kan een kleine beloning aangeboden worden.

Meedoen aan dit onderzoek is erg leuk, omdat het echt een leuke serie is om naar te kijken. Het leven van de kinderen is op een mooie, vlotte en grappige manier in beeld gebracht. Tegelijkertijd is het erg leerzaam. Voor u als school sluit het onderwerp perfect aan op een antipest programma.

Heeft dit project uw interesse gewekt dan kunnen we samen gaan kijken wanneer en op welke manier dit kan worden ingepast in het schoolprogramma. Meer informatie over de serie is te vinden op:
<http://www.vpro.nl/jeugd/programmas/kiloknallers.html>

Ik kijk uit naar uw reactie op dit bericht!

Hartelijke groet,

Kim Booij

Kim Booij
m: kimmarleenbooij@gmail.com
t: 0624868364

Bij interesse of vragen kunt u contact met mij opnemen

Boodschappen van de serie:

- ★ **Het is niet zo simpel als 'eigen schuld dikke bult'**
- ★ **Ieder lichaam werkt anders**
- ★ **dikke kinderen zitten niet de hele dag op de bank chips te eten**
- ★ **Het is moeilijk om te gaan met een eetverslaving**
- ★ **Door vervelende gebeurtenissen in iemands leven kan overgewicht toenemen**
- ★ **Kennis over voeding is belangrijk (maar niet het belangrijkste, focus in onze maatschappij ligt vooral daarop)**
- ★ **Pesten is stom**

Afbeelding: Kim Booij

Bijlage 4: Toestemmingsformulier ouders

Groningen, 30-3-2017

Beste ouder(s), verzorger(s),

Via deze brief wil ik u op de hoogte stellen van een onderzoekje dat ik onder kinderen van SKSG ga uitvoeren. Ik ben Toegepaste Psychologie studente en doe in opdracht van VPRO een (afstudeer) onderzoek naar de jeugdserie 'Kiloknallers'. Voor het onderzoek zullen kinderen van klas 4,5 en 6 gevraagd worden een vragenlijst in te vullen. Ook zullen de kinderen twee afleveringen van de serie 'Kiloknallers' gaan kijken. Na afloop zullen zij nog een keer een vragenlijst invullen.

Doel van het onderzoek

'Kiloknallers' is een serie over kinderen met obesitas. Om te laten zien hoe het nou écht is om zwaar te zijn, duiken de makers met deze serie in het leven van vijf kinderen tussen de 10 en 12 jaar met obesitas. Er zit een duidelijke boodschap in de serie, maar omdat 'Kiloknallers' geen programma is waarin een boodschap heel expliciet uitgelegd wordt, vragen de maker en zender van dit programma zich af in hoeverre die boodschap overkomt als je als kijker naar deze serie kijkt. Het doel van het onderzoek is om te kijken welk effect de serie heeft op de kijkers. Meer informatie over de serie is te vinden op <https://www.vpro.nl/jeugd/programmas/'Kiloknallers'.html>. De kijkwijzer classificatie van het programma is 'voor alle leeftijden'.

Vertrouwelijkheid van gegevens

U kunt ervan verzekerd zijn dat alle gegevens die tijdens dit onderzoek over u en uw kind verzameld worden, vertrouwelijk behandeld worden. Niet-bevoegde buitenstaanders hebben géén inzage in de gegevens. Omdat er in dit onderzoek sprake is van een voor en na meting wordt er gevraagd naar de naam van uw kind. Dit is puur om de vragenlijsten uit de voormeting te kunnen koppelen aan de nameting en om de vragenlijsten uit elkaar te kunnen houden. Met deze gegevens wordt in het onderzoek verder niets gedaan. De vragenlijsten worden anoniem verwerkt.

Toestemming

Ik vraag u bij deze om toestemming te geven dat uw kind meedoet aan dit onderzoek.

Alvast hartelijk dank.

Met vriendelijke groet,

Kim Booij

Ik geef toestemming dat mijn kind meedoet aan het onderzoek dat in deze brief beschreven is.

Naam kind.....

Naam ouder/verzorger.....

Datum.....

Handtekening.....

Bijlage 5: Inlichtingsdocument ouders

Groningen, 6-4-2017

Beste ouder(s), verzorger(s),

Via deze brief wil ik u op de hoogte stellen van een onderzoekje dat ik onder kinderen van SKSG uit ga voeren. Ik ben Toegepaste Psychologie studente en doe in opdracht van VPRO een (afstudeer) onderzoek naar de jeugdserie 'Kiloknallers'. Voor het onderzoek zullen kinderen vanaf 8 jaar gevaagd worden een vragenlijst in te vullen. Ook zullen de kinderen een deel van de serie 'Kiloknallers' gaan kijken. Na afloop zullen zij nog een keer een vragenlijst invullen. Ik wil benadrukken dat uw kind alleen mee hoeft te doen als hij/zij daar zin in heeft.

Doel van het onderzoek

'Kiloknallers' is een serie over kinderen met obesitas. Om te laten zien hoe het nou écht is om zwaar te zijn, duiken de makers met deze serie in het leven van vijf kinderen tussen de 10 en 12 jaar met obesitas. Er zit een duidelijke boodschap in de serie, maar omdat 'Kiloknallers' geen programma is waarin een boodschap heel expliciet uitgelegd wordt, vragen de maker en zender van dit programma zich af in hoeverre die boodschap overkomt als je als kijker naar deze serie kijkt. Het doel van het onderzoek is om te kijken welk effect de serie heeft op de kijkers. Meer informatie over de serie is te vinden op <https://www.vpro.nl/jeugd/programmas/'Kiloknallers'.html>. De kijkwijzer classificatie van het programma is 'voor alle leeftijden'.

Vertrouwelijkheid van gegevens

U kunt ervan verzekerd zijn dat alle gegevens die tijdens dit onderzoek over u en uw kind verzameld worden, vertrouwelijk behandeld worden. Niet-bevoegde buitenstaanders hebben géén inzage in de gegevens. Omdat er in dit onderzoek sprake is van een voor en na meting wordt er gevraagd naar de naam van uw kind. Dit is puur om de vragenlijsten uit de voormeting te kunnen koppelen aan de nameting en om de vragenlijsten uit elkaar te kunnen houden. Met deze gegevens wordt in het onderzoek verder niets gedaan. De vragenlijsten worden anoniem verwerkt.

Contact

Wanneer u vragen hebt over het onderzoek kunt u contact met mij opnemen. Als u er bezwaar tegen hebt dat uw kind mee doet aan dit onderzoek kunt u dit aan mij doorgeven. Dit kunt u doen per mail of via een berichtje (sms of appje) via de telefoon. Uw kind zal dan niet uitgenodigd worden om mee te doen.

Ik hoop u hiermee voldoende op de hoogte te hebben gesteld.

Met vriendelijke groet,

Kim Booij

tel. 0624868364

e-mail: kimmarleenbooij@gmail.com

Bijlage 6: Extra tabellen

Overzicht items met gemiddelden, standaard deviatie en Cronbach's Alfa als item is verwijderd.

item	gemiddelde	St.deviatie	Cronbach's Alfa als item is verwijderd
1.	1,92	1,19	0,787
2.	2,28	1,30	0,789
3.	2,72	1,19	0,805
4.	2,08	1,08	0,792
5.	2,00	1,16	0,787
6.	1,96	1,07	0,791
7.	2,51	1,16	0,788
8.	2,62	1,31	0,785
9.	2,14	1,23	0,789
10.	2,20	1,16	0,814
11.	2,57	1,22	0,818
12.	2,33	1,17	0,814
13.	2,23	1,23	0,785
14.	2,83	1,30	0,782
15.	3,05	1,23	0,792
16.	2,24	1,05	0,812
17.	3,87	1,18	0,803
18.	3,80	1,18	0,823
19.	2,25	1,36	0,810
20.	1,71	1,12	0,789
21.	2,42	1,40	0,792

Bijlage 7: ASCE-model

ASCE-model

analyse: analyse en definitie van het probleem

Synthese: bepalen van gedragsdeterminanten en het selecteren van matchende methodes en strategieën voor gedragsverandering

Constructie: het concretiseren van het programma of product en hoe het product op dit moment gebruikt wordt in de praktijk.

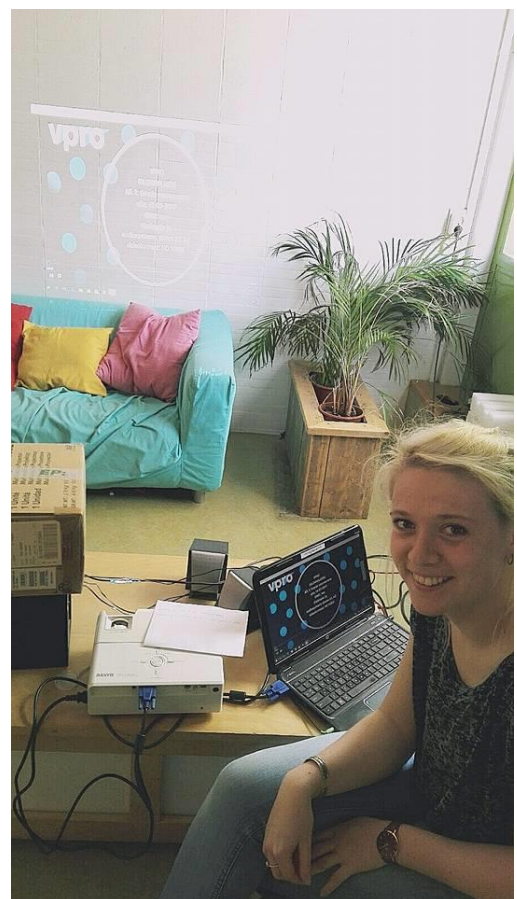
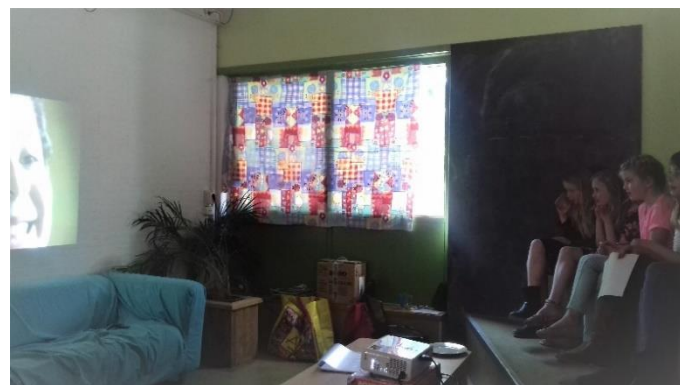
Evaluatie: De focus ligt op de beoordeling van de impact van het ontwikkelde programma met de hoofdvraag of het gewenste gedrag zich laat zien en zich blijft laten zien.

De vier hoofd activiteiten kunnen worden gebruikt op een deductieve, inductieve en creatieve manier. **De deductieve manier** houdt in dat de analyse en synthese een belangrijke rol spelen en dat zij optreden in dezelfde volgorde. Het probleem wordt aangepakt vanuit een algemeen perspectief, gebaseerd op een algemene regel over gedrag dat aanwezig is in de psychologie. Bij **de inductieve manier** zijn vooral implementatie en evaluatie belangrijk en start het ontwerpen vanaf een specifieke zaak of een specifiek programma.

Bron: Wiering, C.H., Pieters, J.M & Boer, H. (2015). Intervention Design and Evaluation in Psychology. Nederland, Enschede: Universiteit Twente.

Bijlage 8: Foto's

Bijlage 9: Eigen werkverklaring

Ondergetekende:

Kim Marleen Booij

verklaart ondubbelzinnig dat:

- 1) dit werkstuk eigen werk is en daarom geen inbreuk maakt op het auteursrecht van een ander,
- 2) alle gebruikte bronnen (waaronder internetpagina's) zijn voorzien van bronvermelding door middel van voetnoten,
- 3) het verslag voor niet meer dan 5 % aan overgenomen passages uit 'werk van anderen' bevat.
- 4) dit verslag ook digitaal is ingeleverd via Safe Assign (Blackboard).

Plaats: Deventer

Datum: 25-06-2017

Handtekeningen:

.....

N.B. Schending van bovengenoemde 'Eigen werkverklaring' wordt als fraude aangemerkt als bedoeld in Art. 19 OER.